

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra Práva

Diplomová práce

Přímá volba prezidenta v právní úpravě a praxi ČR

Bc. Daniela Jirgl

© 2014 ČZU v Praze

!!!

Místo této strany vložíte zadání diplomové práce.

(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci Přímá volba prezidenta v právní úpravě a praxi ČR jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne datum odevzdání _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Ivaně Hájkové za odborné rady, za trpělivé vedení, za věcné připomínky a za možnost zpracování diplomové práci na téma Přímá volba prezidenta v právní úpravě a praxi ČR.

Direct vote president of the Czech Republic in legislation and in practice

Souhrn

Diplomová práce Přímá volba prezidenta v právní úpravě a praxi ČR se zabývá první historicky přímou volbou prezidenta v České republice. V teoretické části je vymezena dlouholetá transformace dnešní České republiky. Dále následuje charakteristika ústavního postavení prezidenta a vymezují se jeho zákonné pravomoci. Další kapitola popisuje zavedení přímé volby prezidenta v České republice. Práce srovnává volbu prezidenta v ostatních zemích Evropské unie a pozorují se rozdíly ve způsobu volby přímo zvoleného prezidenta v ČR. Praktická část práce se zaměřuje na samotný proces uskutečněných prezidentských voleb. Je analyzováno první i druhé kolo prezidentských voleb. Jsou vymezeny právní náležitosti, které musejí být splněny pro kandidaturu. Byly provedeny rozhovory s kandidáty na přímo zvoleného prezidenta. Dále byly přiblíženy možnosti, kterých využili neúspěšní kandidáti v případě, že nebyli připuštěni k volbám. Práce předkládá oficiální průzkumy, které jsou porovnávány s uskutečněnými volbami. V závěru jsou shrnuty poznatky. Na základě získaných poznatků jsou navrženy změny, které se týkají úpravy zákona. Zákon by měl být upravený na základě zjištěných nedostatků, které současná podoba zákona má.

Klíčová slova: Přímá volba prezidenta, pravomoci prezidenta, legitimita, politický systém, prezidentská kampaň, prezidentská kandidáti, předvolební program, sběr podpisů, kontrola podpisů, transparentní účet.

Summary

This thesis on the topic Direct vote President of the Czech Republic in the legislation and in practice, it deals with the first direct vote President of the Czech Republic ever. In the theoretical part is determined the long-time transformation of today's Czech Republic. Followed by characterization of the constitutional position of the President and define its legal powers. The next chapter describes the introduction of direct elections of the President of the Czech Republic. The thesis compares the direct election of the President in the other countries of the European Union. The practical part of the thesis focuses on the process of the presidential elections.

It is analyzed the first and the second round of the presidential election. There are defined the legal requirements that must be met for the candidacy. Interviews were conducted with candidates for direct election. There were used approximated options, which used the unsuccessful candidates, who weren't admitted to the polls. The thesis presents the official surveys, which are compared with the effected elections. The findings are summarized in the conclusion. On the basis of the lessons learned are the proposed changes, which relate to editing of the law. The law should be modified based on the identified knowledge that the current form of the law.

Keywords: Direct vote of the president, the president's powers, legitimacy, political system, presidential campaign, presidential candidates, the election program, collecting signatures, signature verification, transparent account.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍL A METODIKA PRÁCE.....	10
3	ÚSTAVNÍ VÝVOJ ČESKOSLOVENSKA.....	12
3.1	ČESKOSLOVENSKO V LETECH 1989-1992.....	13
3.2	ÚSTAVA SAMOSTATNÉ ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY Z ROKU 1993	15
4	ÚSTAVNÍ INSTITUT PREZIDENTA	18
4.1	PRAVOMOCI PREZIDENTA ČR BEZ SPOLUPODPISU	20
4.2	PRAVOMOC S KONTRASIGNAČNÍ ODPOVĚDNOSTÍ VLÁDY	22
5	ZAVEDENÍ PŘÍMÉ VOLBY PREZIDENTA V ČR.....	23
5.1	PŮVODNÍ NEPŘÍMÁ VOLBA PREZIDENTA REPUBLIKY	25
5.2	PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA – ÚSTAVNÍ ZÁKON Č. 71/2012 SB.....	26
5.3	SROVNÁNÍ PŘÍMÉ VOLBY PREZIDENTA V ČR A NA SLOVENSKU.....	30
5.4	DALŠÍ ZEMĚ EU S PŘÍMOU VOLBOU PREZIDENTA	32
6	PRÁVNÍ NÁLEŽITOSTI KANDIDATURY V PRAXI	36
6.1	KANDIDÁTI BEZ POTŘEBNÉ PODPORY	36
6.2	VYŘAZENÍ KANDIDÁTI PO KONTROLE PODPISŮ.....	39
6.3	OFICIÁLNÍ KANDIDÁTI DO PRVNÍHO KOLA PREZIDENTSKÝCH VOLEB.....	43
7	ANALÝZA PRŮBĚHU VOLEB	52
7.1	FINANCOVÁNÍ A TRANSPARENTNOST ÚČTŮ OFICIÁLNÍCH KANDIDÁTŮ	56
7.2	STÍŽNOSTI U ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	57
7.3	PRVNÍ KOLO PREZIDENTSKÝCH VOLEB	59
7.4	DRUHÉ KOLO PREZIDENTSKÝCH VOLEB.....	63
8	ZÁVĚR.....	64
9	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66

1 Úvod

Téma přímé volby prezidenta je v České republice dlouho diskutované. Změna Ústavy, vytvoření ústavního zákona mělo být změnou, díky které se Česká republika (dále jen ČR) měla posunout blíže přímé demokracii. Přímá volba prezidenta České republiky. Skutečnost, kterou si občané České republiky dlouhé roky nedokázali ani představit. S očekáváním 11. a 12. ledna 2013 proběhlo první kolo prezidentských voleb. V prvním kole nebyl prezident zvolen, a tak se po čtrnácti dnech, 25. a 26. ledna, konalo druhé kolo. Byla na přímou volbu Česká republika připravena? Přímá volba prezidenta se výrazně lišila od ostatních voleb. Každý občan, starší osmnácti let, který k volbám přišel, mohl přímo ovlivnit, kdo se stane prezidentem České republiky. Jaký byl historický vývoj samostatné Ústavy ČR? Jak se volil prezident do roku 2013? Z jakých kandidátů mohli občané ČR v přímých prezidentských vybírat? Jakým způsobem se ze zájemců o post přímo zvoleného prezidenta stali zákonem uznaní kandidáti? Tato diplomová práce se pokusí rozebrat historicky první přímou volbu prezidenta v ČR.

V úvodu je třeba přiblížit původní nepřímou volbu prezidenta, která byla ukotvena v Ústavním zákoně z roku 1993. Bylo potřeba připomenout nelehkou transformaci ústavního zákona a zároveň porovnat, jak se s touto přeměnou vypořádalo Slovensko o několik let dříve, z toho důvodu, že Česká republika a Slovensko tvořilo jednotný stát a vychází ze stejných historicko-ústavních základů.

Pro téma přímé volby je třeba vymezit ústavní postavení prezidenta republiky, zaměřit se na jeho pravomoci v souvislosti s mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní. Pak by se práce věnovala čistě právní problematice přímé volby prezidenta v ČR. Kdy byla poprvé vyslovena myšlenka přímé volby, jak vypadaly předchozí parlamentní návrhy zákona o přímé volbě prezidenta, jakým způsobem probíhala legislativní úprava samotného zákona.

Zajímavý je také výčet zemí EU, kde již přímá volba prezidenta ustanovena je, a jakými prvky se liší od prezidentských voleb v České republice. Prostřednictvím práce se podrobněji věnujeme problematice samotné kandidatury, právními náležitostmi, které musí kandidát splňovat, aby mohl kandidaturu oznámit.

V praktické části budou vyjádřeny pocity a postřehy vybraných kandidátů na přímo zvoleného prezidenta ČR, které byly získány provedením několika interview. Na základě těchto rozhovorů jsou zmíněny další kroky, které musí takový kandidát učinit, aby splnil zákonné podmínky pro uznání kandidatury a byl tak oficiálně zařazen mezi kandidáty na prezidenta ČR. Práce poukáže na možné kroky, které je kandidát oprávněn použít v případě, že je mu znemožněno se prezidentských voleb zúčastnit. K politice a volbám samotným patří finance a už samotný sběr podpisů a nezbytná předvolební kampaň byla finančně náročná. Náklady si vyžádaly i kampaně, které byly spojovány se sběrem podpisů, které předcházely kampaním předvolebním. Práce se pokusí zanalyzovat transparentnost kandidátských účtů a způsoby jak s nimi bylo nakládáno. Na prognózách, které byly vytvořené výzkumnými společnostmi, budou demonstrovány výsledky prvního kola prezidentských voleb a bude porovnáno, jak se předpověď prezidentských voleb lišila od reality.

2 Cíl a metodika práce

Pro teoretickou část práce je třeba získat vědomosti načtením potřebné literatury, vyhledáním internetových článků, které řeší problematiku volby prezidenta a následně se snažit pochopit historicko-právní vývoj Ústavy České republiky na základě takto zprostředkovaných informací. Poznáním historie a pochopením předchozích kroků, lze dojít k závěrům, jakým způsobem a po jak dlouhé době vznikl v České republice zákon, který upravuje současnou přímou volbu prezidenta.

Je třeba si vymezit momenty, které ústavní vývoj dnešní České republiky ovlivnily. Velké mezníky se datují do roku 1989 a do období let 1990-1992. Je důležité se metodicky zaměřit nejen na časové posloupnosti, ale také na politicko-idealistické rozdíly, které hrají ve vývoji Ústavy a ústavních zákonů nemalou roli.

Vyhledáváním informací o nepřímé volbě prezidenta, se můžeme seznámit s návrhy, se kterými přicházely politické strany, politické koalice, které měly přímou volbu prezidenta upravovat. Z literatury lze vyčíst veškeré informace o postavení prezidenta, jaké má prezident pravomoci, o čem může rozhodovat samostatně, v jakých věcech je nutné, aby spolurozhodoval předseda vlády, i za jaké konání nese odpovědnost a za které nikoliv. Z literárních i internetových zdrojů jsme schopni získat informace, rady i se třeba inspirovat, jak probíhá přímá volba prezidenta v Evropě a to především na Slovensku. Z historických poznatků je zřejmá spojitost právě se Slovenskou republikou, protože společně s Českou tvořily jednotný stát a tedy i po rozdělení vycházejí se stejného ústavněprávního základu.

V praktické části je dobré se opírat o teoretické poznatky, avšak porovnávat teorii s praxí, která se vyskytuje, která dnes a denně řeší a analyzuje vzniklé situace. Je nezbytné se zamyslet nad tím, zda je teorie vodítkem, návodem, nebo je jednání, vycházející ze základních pravidel v praktickém konání ve svém důsledku improvizované. Z dobových návrhů zákona, které již několikrát řešily volbu prezidenta přímo občany, můžeme zjistit, že zavedení přímé volby prezidenta předchází nedůvěra v celistvou přeměnu Ústavního zákona.

Byly často zpochybňovány jednotlivé body návrhů a tyto poznatky je dobré rozebrat a vyhodnotit a s dnešním zákonem porovnat, zda se podařilo vyvarovat se zmíněným obavám. Dále je pro lepší orientaci třeba vymezit a co nejdůležitěji vysvětlit zákon č. 71/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky. Ze získaných informací se přímá volba prezidenta v ČR bude porovnávat s přímou volbou prezidenta na Slovensku a pro zajímavost se zmíní další Evropské země, kde si prezidenta republiky volí občané přímo. Po nastudování právních náležitostí kandidatury obecně se práce zaměří na jednotlivé kandidáty, kteří se historicky první přímé volby prezidenta v ČR zúčastnili. Pro porozumění v dané věci je dobré si kandidáty rozdělit podle různých kritérií, která jsou daná ze zákona nebo ke kterým došlo v průběhu procesu před a během prezidentských voleb. Prakticky je nutné si o každém kandidátovi zjistit veškeré informace, které jsou dostupné, z webových stránek, ze sociálních sítí, z životopisů jednotlivých kandidátů.

Nezbytná je také analýza předvolebního a volebního procesu, rozbor zákonem upravených kroků jako byl sběr podpisů či ze zákona založení transparentních účtů a s nimi spojený přehled sponzorských darů nebo nemálo důležité předvolební průzkumy a prognózy. Zákon o přímé volbě prezidenta byl teoreticky vytvořený správně, v praxi se pak pozná, zda byla v zákoně předvídaná nějaká specifická situace. Praxe prokázala, že se na nějaká fakta nepomyslelo a tak došlo v rámci zákona o přímé volbě prezidenta i na stížnost u Ústavního soudu. Ten rozhodl a na základě tohoto rozhodnutí kandidáti zaujali svá stanoviska a postoje, a ačkoliv byla přímá volba prezidenta ohrožena, byla realizována v termínu a ve druhém kole prezidentských voleb čeští občané zvolili svého historicky prvního prezidenta.

3 Ústavní vývoj Československa

Sametová revoluce, 17. Listopad 1989 jako znak pádu komunistického režimu v Československu, který odstartoval začátek procesu velkých změn, které postupem času začaly naplňovat zásady právního státu. V právním státu docházelo k uznávání základních práv a svobod, začal se obnovovat politický systém, pro který byl typický politický pluralismus neboli volná soutěž politických stran.¹

Ve dnech 5. června a 6. června 1992 se konaly volby do Federálního shromáždění, České národní rady a Slovenské národní rady. Na českém území zvítězila politická strana ODS (Občanská demokratická strana) v čele s Václavem Klausem, která ve svém programu zmiňovala fungující federaci nebo rozdělení států. Na Slovenském území volby vyhrála politická strana HZDS (Hnutí za demokratické Slovensko) v čele s Vladimírem Mečiarom, která ve svém programu prosazovala mezinárodní subjektivitu Slovenského státu. Tento fakt předpokládal vznik dvou suverénních republik. Proces změny ústavního systému začal vznikat v roce 1989, kdy se Československo transformovalo z komunistického režimu na režim demokracie.

Na konci roku 1989 byly přijaty zákony, které se týkaly volby prezidenta ČSSR, zákonem se mění a doplňuje ústavní zákon o československé federaci, kdy se lhůta pro volbu nového prezidenta stanovila na dobu 40 dnů. Zákon upravoval volbu prezidenta, ale také znění prezidentského slibu. Na již pozměněný slib schválený 28. 12. 1989 přísahal Václav Havel, který byl zvolený jako hlava demokratické republiky 29. prosince 1989.²

¹ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

² GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

3.1 Československo v letech 1989-1992

Ústavní situace Československa prošla v období let 1989-1992 složitým přechodem ústavního systému. Parlamenty jakož Federální shromáždění ČSFR, Česká národní rada a Slovenská národní rada přijaly ústavní zákony, které postupně měnily původní ústavu. Byla přijata Listina základních práv a svobod občanů a také ústavní zákon o Ústavním soudu ČSFR, zákon o jeho organizaci a řízení před ním, zákon o politických stranách, jenž pluralitní demokracii založil.³

V roce 1990 byly přijaty nové ústavní zákony. Správný legislativní proces přijetí nových zákonů nebyl vždy striktně dodržen. Praxe měla zjednodušeně vypadat tak, že obě republiky měly přijmout každá svoji ústavu společně s ústavou federální. Do doby, než k přijetí republikových ústav došlo, řídily se obě republiky společnou federální ústavou. Od března roku 1990 začalo vznikat republikové ústavní zákonodárství, jehož prostřednictvím se řešila změna názvu republiky, šlo o vypuštění přízviska „socialistická“. Nastala změna názvu republiky, z původní Československé socialistické republiky vznikla Československá federativní republika. Ve Slovenské republice byl název republiky uváděn s pomlčkou, tedy Česko-Slovenská federativní republika.⁴

Již v tomto momentě bylo možné zpozorovat počínající spor, který naznačoval konflikt, kterému se říkalo pomlčková válka, předchozí schválený zákon, který upravoval název federace, byl platný zhruba měsíc a došlo k definitivnímu přejmenování federace. Ústavním zákonem č. 101/1990 Sb., vznikla Česká a Slovenská federativní republika. Václav Havel, zvolený v prosinci 1989, měl vymezené funkční období do 40 dnů po ustanovení nového Federálního shromáždění po volbách v roce 1990. Po těchto volbách měl být prezident volen na funkční období trvající 24 měsíců.

³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

⁴ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Politologové tvrdí, že bylo toto rozhodnutí nešťastné z toho důvodu, že po volbách Federálního shromáždění v roce 1992 nebylo již možné po opakovaných volbách zvolit prezidenta federace a tak Václav Havel v červenci 1992 abdikoval.⁵

Ústavním základem rozdělení Československa se staly zákony o dělení majetku ČSFR mezi Českou republiku a Slovenskou republiku, zákon č. 541/1992 Sb. a zákon č. 542/1992 Sb., o zániku ČSFR.⁶

S rozpadem Československa je spojena z pohledu ústavního práva nová ústava, z pohledu ekonomického však dělení majetku. Majetek se dělil dle ústavně stanoveného principu, jakým byl princip územní, podle něhož přechází majetek na ten nástupnický stát, na jehož území se majetek nachází. U nemovitých věcí platil tento princip absolutně, u movitých v případě, že tvořily příslušenství k věci nemovité.

Nebylo-li možné uplatnit princip územní, uplatnil se princip dělení podle počtu obyvatel, podle něhož se majetek dělil v poměru dvě ku jedné / Česká republika versus Slovenská republika. Stejně se dělily i finanční závazky bývalého Československa vůči cizině.⁷

Ústavní zákon č. 541/1992 Sb., zřídil Komisi pro dokončení vypořádání majetku ČSFR po jejím vzniku a zároveň ke dni zániku ČSFR zrušil Federální fond národního majetku.⁸

V. Ševčík k tomu konstatuje, že „samostatný český stát – jak známo – vznikl nechtěně a to jako důsledek touhy Slovenska po zviditelnění a samostatném místě v Evropě“⁹

⁵ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

⁸ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

⁹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

Slovenská republika 17. 7. 1992 deklarovala svrchovanost, což obvykle směřuje k suverenitě státu. Slovenská ústava byla přijata 1. 9. 1992 s účinností od 1. 10. 1992, což vyvolalo rozpor s platným ústavním federálním zákonem. Došlo de facto k ústavní krizi, protože stále existovala federální ústava a již nová ústava Slovenské republiky, která konstatovala samostatnost Slovenska. Česká ústava samostatného Českého státu byla přijata 16. 12. 1992 s účinností od 1. 1. 1993.¹⁰

Podle Ševčíka zůstává otázkou fakt, že ČSFR podle tehdejšího ústavního zákona mohla zaniknout pouze na základě referenda, ke kterému však nedošlo. Zánik ČSFR byl tedy podle Ševčíka spořádaný, nenásilný avšak neústavní. Odpověď je možné nalézt v ústavním zákoně č. 327/1991 Sb., o referendu. Ten reagoval na vyskytující se rozpory mezi státy federace. Zákon zakotvil nutnost referenda, pro případ, že by se jedna z republik rozhodla vystoupit z federace. V důsledku nebyl tento zákon uplatněn v československé historii z toho důvodu, že došlo k zániku federace, nikoliv k vystoupení jedné z republik z federace, jak to bylo v zákoně ukotvené.

3.2 Ústava samostatné České a Slovenské republiky z roku 1993

Ústava České republiky neboli ústavní zákon č. 1/1993 Sb., zavádí do českého právního řádu pojem „ústavní pořádek České republiky“. Tento pojem může být vnímán jako souhrn ústavních zákonů a dalších Ústavou výslovně jmenovaných pramenů ústavního práva v úrovni nejvyšší právní síly. Ústavní pořádek České republiky je tvořen Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod, ústavními zákony České národní rady přijaté po 6. červnu roku 1992, ústavními zákony přijatými podle nové Ústavy a ústavními zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění ČSSR a České národní rady upravující státní hranice České republiky.¹¹

10 KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

11 KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002.

Ústava České republiky je základním pramenem veřejného práva ústavního a spolu se Základní listinou práv a svobod tvoří dva základní pilíře ústavního pořádku ČR. Je rozdělena do sedmi hlav, z toho v té první je Česká republika definována jako svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát. Hlava druhá vymezuje moc zákonodárnou včetně rozdělení a definic Poslanecké sněmovny a Senátu. Hlava třetí se věnuje moci výkonné, tedy definici prezidenta a vlády. Hlava čtvrtá se zabývá mocí soudní (soudy a vrchními soudy), hlava pátá zmiňuje Nejvyšší kontrolní úřad. Hlava šestá definuje Českou národní banku a poslední sedmá hlava územní samosprávu.¹²

Ústava ČR je netypicky sestavena z toho důvodu, že Listina základních práv a svobod stojí samostatně vedle Ústavy ČR a tyto dokumenty jsou součástí jednoho celku. Oba tyto texty jsou platným právem, avšak většinou popisují obecná ustanovení, která tvoří pravidla, ta však nereflektují aktuální problémy, neupravují speciální situace. Je proto třeba tyto obecná ustanovení konkretizovat a detailizovat dalším právním předpisem – prováděcím zákonem.¹³

Ústava Slovenské republiky (dále jen SR), která vešla v platnost dříve než Ústava ČR, se skládá ze 156 článků, které jsou členěné do devíti hlav a odvozených preambulí. První hlava obsahuje základní ustanovení, v druhé hlavě jsou upravena základní práva a svobody, třetí hlava určuje základní principy hospodářství republiky, čtvrtá hlava upravuje územní samosprávu, pátá hlava představuje zákonodárnou iniciativu, šestá hlava vymezuje výkonnou moc, sedmá hlava upravuje soudní moc, osmá hlava se týká prokuratury SR, v deváté hlavě jsou vymezena přechodná a závěrečná ustanovení.¹⁴

Z tohoto výčtu je patrný podobný základ jako má Ústava ČR, stejně tak jsou značně rozdíly mezi Ústavami, což je zvláštní vzhledem k faktu, že dříve ČR a SR tvořily jeden stát.

12 Ústava České republiky: č.1/1993 Sb., Konsolidované znění [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

¹³ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

¹⁴ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Nejvýznamnější rozdílné body Ústavy SR oproti Ústavě ČR jsou spatřeny například v samostatné hlavě, která se týká hospodářství Slovenské republiky. V této hlavě se zdůrazňuje princip sociálně ekologický orientovaný na tržní ekonomiku. Zajímavé také je, že Ústava Slovenské republiky neodkazuje na tradice československé státnosti.¹⁵

Ústavní zákon SR č. 244/1998, se týkal volby prezidenta Slovenské republiky a přechodu kompetencí prezidenta po dobu, kdy tato funkce není obsazena, na předsedu Národní rady SR. Toto znění zákona bylo vytvořené kvůli složitostem při volbě prezidenta, po uplynutí funkčního období prezidenta Kováče, které končilo v únoru 1998. Od března roku 1998 do ledna 1999 zastával výkon prezidenta SR předseda Národní rady SR, nebylo možné zvolit prezidenta, který by získal 90 hlasů, kterých bylo potřeba pro zvolení. Ústavní zákon SR č. 9/1999, zavedl přímou volbu prezidenta Slovenské republiky občany a upravil jeho kompetence.

Dnes, i přes mírové rozdělení České a Slovenské republiky, jsou oba státy v několika ohledech jednotné. ČR i SR je členem Evropské Unie, nejsou tedy mezi státy žádné hranice, které se po rozdělení republik vybudovaly.

Z dnešního pohledu se naskytuje otázka, jestli je dobře, že se původně jednotný stát rozdělil. Mnozí komentují pasivitu Václava Havla, který ze své ústavněprávní pozice prezidenta mohl udělat krok, kterým by se alespoň pokusil zachovat ČSFR jako celek. Kdyby tehdy prezident Havel vyhlásil referendum, které by bylo ze zákona v pořádku, možná, že by k rozdělení republik nikdy nedošlo. Z dnešního pohledu je zřejmé, že Slováci chtěli svůj vlastní stát, svoje novodobé tradice a svoje ústavněprávní a mezinárodní postavení ve světě. Krátce po rozpadu federace se ve světě hovořilo o tom, že na Slovensku vznikl „nový stát“, zatímco Česká republika vznikla jako „zbytek rozpadlé federace“.

Slovensko v posledních letech zažilo ekonomický „boom“. To, že přijali Euro jako oficiální národní měnu, vypovídá o ekonomické stabilitě státu. Slovenská republika je oproti České napřed i v kroku k přímé demokracii, ve volbě prezidenta republiky přímo občany.

¹⁵ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

4 Ústavní institut prezidenta

Ústavní postavení prezidenta představuje výkon moci, který je upravený zákonem. Funkce prezidenta republiky je politická i reprezentativní. Prezident má zastupovat stát v mezinárodních záležitostech a hájit zájmy občanů státu, kteří si ho zvolili. Prezident je ústavní činitel, který má svoje vize, které může prostřednictvím svého vlivu prosadit.

Prezident republiky je oprávněn jednat prostřednictvím svých pravomocí, k nimž je oprávněn z ústavního postavení, které je upravené v Ústavě ČR v hlavě třetí. Nemá sice rozhodovací pravomoc, jako má vláda, ale může svých vizí a cílů dosáhnout právě prostřednictvím vlády, protože jmenuje členy vlády, které vybírá podle svého nejlepšího vědomí.

Prezident ČR je volen občany ve dvoukolové přímé volbě. Prezident je ze své funkce neodvolatelný a není odpovědný ani Parlamentu, ani občanům. Neodvolatelnost představuje fakt, že zatímco je prezident stále jeden, může se měnit složení vlády, jejíž členy prezident jmenoval. Prezident je zvolen do své funkce na dobu pěti let, na kterou byl přímo zvolený občany. Role prezidenta je velmi významná v situacích, kdy hrozí politická krize nebo se řeší změny na politické úrovni.¹⁶

Prezident je představitel státu, který by měl zajistit, aby stát fungoval tak jak má. Jeho postavení je v nadneseném slova smyslu ohroženo ve chvíli, když by se Poslanecká sněmovna a Senát usnesl na tom, že prezident ze závažných důvodů nemůže svědomitě vykonávat svoji funkci, pak by rozhodoval Ústavní soud. Prezident má právo vrátit Parlamentu návrhy zákonů k přepracování, v rámci harmonie mezi prezidentem a parlamentem je v zájmu všech spolupracovat. Pokud tyto instituce spolupracují, jednají efektivně a není nutné vracet návrhy k projednání. Díky této spolupráci prezident může ovlivnit legislativní proces. Dalším prvkem sblížení prezidenta s Parlamentem je princip kontrasygnace a právo veta. Prezident a vláda jsou si pak nápomocni.

¹⁶ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Prezident k řadě rozhodnutí potřebuje spolupodpis předsedy vlády a naopak. Prezident je hlavou státu, protože reprezentuje Českou republiku, představuje naši zemi jako suverénní stát.¹⁷

Pokud prezident nesouhlasí se zněním zákona, může zákon vetovat do 15 dnů od jeho doručení. Toto veto není možné prosadit v případě válečného stavu a stavu ohrožení proti zákonům přijatým k návrhu vlády ve zkráceném jednání. Nevýhodou prezidentova veta je skutečnost, že pokud prezident vetuje zákon, nesouhlasí automaticky s celkovým zněním zákona jako takovým, z povahy práva veta, i když má připomínky jen k části zákona. V případě využití práva veta se návrh vrací zpět do Poslanecké sněmovny a díky opětovnému projednávání může být zákon schválený bez prezidentova podpisu.¹⁸

Skutečnost, že o vráceném vetu následně rozhoduje Poslanecká sněmovna a ne i Senát, poukazuje na malou účinnost prezidentova práva veta. Prezidentovo veto je z ústavního pohledu pouze suspenzivní a slouží ke zdržení schválení zákona.

Změnou zákona o přímé volbě prezidenta došlo pouze ke změně způsobu prezidentova zvolení, při starém zůstalo vymezení prezidentových pravomocí. Prezidenta si občané podle nového zákona volí přímo. Vzhledem k parlamentní formě vlády v České republice prezident ze svého postavení příliš nezmůže. Prezident je volen na funkční období pěti let a smí být zvolen do funkce dvakrát po sobě. Z výkonu své funkce není prezident odpovědný, což znamená, že při své rozhodovací i jednací činnosti naplňující Ústavu nemůže nést důsledky. I když by za některé následně hrozila sankce. Za co je prezident odpovědný stanovuje Ústava.

V tomto ohledu se občané mohou přiklánět k názoru, že by prezident odpovědný být měl. Možná by si, dnes již bývalý prezident ČR, pak více rozmyslel, zda vyhlásí amnestii pro více než 100 000 vězňů. To, že v zemi prudce vzroste kriminalita, za to by ten, kdo amnestii vyhlásil, měl nést odpovědnost. Právo vyhlásit amnestii prezident má ze zákona, avšak by se měly hodnotit důsledky, které by se velezradou mohly v krajních případech vyznačovat. V Ústavě znaky velezrady popsány nejsou, zákon 182/1993 Sb., vymezuje prezidentovu velezradu jako jednání narušující celistvost a svrchovanost státu.

¹⁷ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

¹⁸ KOUDELKA, Z. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011.

Prezident republiky nemá občanskoprávní odpovědnost. Podle zákona o odpovědnosti za škodu vzniklou působením výkonu veřejné moci, za škodu způsobenou tímto způsobem odpovídá stát. Pokud škodu způsobí prezident jako fyzická osoba, zodpovídá za ní sám osobně, protože jeho procesní subjektivita se po jeho působení v úřadu nemění.

Výkon prezidenta republiky je spojen s prezidentovou imunitou. Znamená to, že prezident není možné stíhat za přestupky nebo jiné správní delikty a to ani po skončení jeho volebního období, v případě, že by se takového jednání dopustil během výkonu své funkce. Prezident je chráněn materiální imunitou, která se vztahuje na činy úřední a neúřední, na trestné činy a na správní delikty.¹⁹

4.1 Pravomoci prezidenta ČR bez spolupodpisu

K prezidentovým pravomocím, ke kterým nepotřebuje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, patří v obecném výčtu jmenování a odvolávání předsedy vlády. Prezident jmenuje členy vlády a zároveň přijímá jejich demise, může odvolat vládu a přijímá i vládní demisi. Svolává zasedání Poslanecké sněmovny. Sněmovnu prezident může rozpustit, dále pověřuje vládu (jejíž demisi přijal) k výkonu funkcí v prozatímním období, do doby jmenování nové vlády. Prezident jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedu a jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Prezident může ze svého postavení odpustit neb zmírnit trest uložený soudem. Tato pravomoc je často nazývána brzdou výkonné moci vůči moci soudní. Prezident podepisuje zákony a má právo vrátit Parlamentu již přijatý zákon, tzv. právo veta, kromě zákona ústavního. V neposlední řadě prezident republiky jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a také jmenuje členy Bankovní rady České národní banky. Zde je spatřována ústavní anomálie v tom smyslu, že má vládě bránit „tisknout si“ peníze a kumulovat tak fiskální a monetární politiku jedním orgánem.²⁰

V článku č. 62 písm. a) Ústavy je stanoveno, že prezident republiky jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády, přijímá jejich demise, odvolává vládu a přijímá její demisi.

¹⁹ KOUDELKA, Z. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011.

²⁰ ŠIMÍČEK, V. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

Prezident republiky dle čl. 62 Ústavy jmenuje a odvolává předsedu vlády a další členy vlády a přijímá jejich demisi. Prezident je však dle čl. 59 Ústavy vázán obsahem svého slibu a koná ve jménu normy *Pacta sunt servanda*.²¹

Podle V. Pavlíčka se pravomoci prezidenta člení do 6 okruhů, z nichž v každém má odlišnou míru svobody rozhodování. Prezident může předsedu vlády jmenovat dle vlastního uvážení, v případě, že stávající vláda podala demisi. Po podání demise je prezidentovým právem vybrat dvakrát předsedu vlády. Pokud takto jmenovaná vláda nezíská v Poslanecké sněmovně důvěru, musí prezident uznat a jmenovat předsedu vlády kandidáta navrženého předsedou Poslanecké sněmovny. Prezident republiky má ve věci navrhování předsedy vlády právo vyjádřit názor či případné připomínky, proti navrženému členovi vlády. Na druhou pak stranu prezident nemůže jmenovat člověka, který nebyl navržený předsedou vlády.²²

Z takto vymezených pravomocí, ke kterým prezident ze zákona nepotřebuje spolupodpis je však zřejmé, že prezidentovo postavení přímo závisí na Parlamentu České republiky a obzvláště na Poslanecké sněmovně. Ve vztahu k vládě a i k Ústavnímu soudu je prezident vždy ovlivněn jednou z komor, ať už jde o Poslaneckou sněmovnu nebo o Senát. Soulad vlády s nepřímo voleným prezidentem byl do roku 2012 žádoucí, podle nového zákona se prezident volí přímo a je nezbytné, aby se pravomoci prezidenta změnily.

Prezident republiky dle článku 62 písm. b) Ústavy svolává zasedání Poslanecké sněmovny. Toto právo a zároveň povinnost se vykonává do třicátého dne po dni konání voleb. Pokud by se stalo, že prezident takto neučiní, koná Poslanecká sněmovna ve vlastní iniciativě.²³ V tomto případě dokonce sněmovna zasahuje do výkonu pravomocí prezidenta, přestože se odkazuje na situaci, kdy by prezident nekonal.

²¹ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

²² PAVLÍČEK, V.; HŘEBEJK, J. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*, 1. díl – Ústavní systém. Praha: Linde, 1998.

²³ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

Dle totožného článku, písm. c) Ústavy prezident republiky rozpouští Poslaneckou sněmovnu, je to jeho jedinečná pravomoc, která je prezidentovi svěřena. Článek 62 písm. d) Ústavy upravuje opatření dočasného charakteru, v rámci kterého je v případě pádu vlády, stát řízen bez komplikací do doby jmenování nové vlády.

4.2 Pravomoc s kontrasygnací vlády

Za rozhodnutí prezidenta republiky, ke kterým potřebuje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, je odpovědná vláda. Mezi kontrasygované, neboli spolupodepsané pravomoci prezidenta ČR patří v první řadě zastupování státu navenek. V rámci této reprezentativní funkce, kdy prezident reprezentuje český stát v zahraničí, patří do jeho pravomocí sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv, což může převést na vládu nebo se souhlasem vlády může tuto pravomoc přenést na jednotlivé členy vlády.²⁴

Zde je třeba si všimnout, že se vyskytují prvky poloprezidentské formy vlády z důvodu propojení funkce instituce prezidenta a vlády. Ústavně ale Česká republika nebyla přeformována na poloprezidentskou republiku a tak je ČR nadále parlamentní republikou.

Prezident České republiky je tím, kdo vyhláší volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu. Do jeho kontrasygovaných pravomocí patří také to, že je vrchním velitelem ozbrojených sil, přijímá vedoucí zastupitelských misí. Tyto vedoucí jmenuje, zároveň je ale i odvolává. Prezident jmenuje a povyšuje generály, propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, pokud takovým úkonem nepověří jiný orgán. Prezident se spolupodpisem jmenuje ty soudce, které doposud nejmenoval ve své výhradní pravomoci a nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, přičemž bylo-li již zahájeno, aby se v něm dále nepokračovalo. Prezident republiky má právo udělit amnestii, bohužel však není blíže specifikováno na jak závažnou trestnou činnost se amnestie nebo milost vztahuje.²⁵

²⁴ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

²⁵ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

5 Zavedení přímé volby prezidenta v ČR

Návrh skupiny poslanců Čtyřkoalice z roku 2001, který je zdokumentovaný ve *sněmovním tisku 1109 III.* volebního období, pozoruje první snahy o zavedení přímé volby prezidenta. V roce 2001 se ho pokoušeli poslanci Cyril Svoboda a Karel Kühnl předložit ve sněmovně k novelizaci Ústavy České republiky. Návrh zákona se odeslal pro vyjádření stanoviska a následně byl rozesláný k seznámení poslancům jako Poslanecký návrh 1109/0. Obsahem změny zákona bylo navrhované zavedení přímé volby prezidenta republiky na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva (čl. 54, odst. 3). V návrhu bylo uvedeno, že volbu prezidenta vyhlásí předseda Senátu v časovém předstihu, aby se první kolo voleb uskutečnilo nejpozději třicet dnů před uplynutím volebního období stávajícího prezidenta.

V případě, že by se uvolnil úřad prezidenta dříve, než uplyne volební období, předseda Senátu vyhlásí volbu prezidenta do sedmi dní tak, aby se v takovém případě první kolo volby prezidenta uskutečnilo do šedesáti dnů od vyhlášení volby. Dnešní platný zákon nahradil tyto navrhované lhůty a prodloužil je na delší časové rozmezí.

Ve článku 56 Poslaneckého návrhu 1109/0 bylo stanoveno, že navrhovat kandidáta na prezidenta republiky zvoleného přímo občany, mohou registrované politické strany, politická hnutí nebo občané České republiky mající aktivní volební právo. Návrh měl být předložen na základě petice, kterou by podepsalo minimálně 20 000 občanů starších osmnácti let. V porovnání s dnešním platným zákonem se evidentně liší minimální hranice získaných podpisů. K registraci kandidáta se dnes vyžaduje splnění hranice minimálně 50 000 podpisů občanů starších osmnácti let.

Článek 58 odstavec 1 vymezuje volbu jako dvoukolovou, s tím, že ve druhém kole se utkají dva nejúspěšnější kandidáti prvního kola. Ke zvolení prezidenta v přímých volbách je v tomto návrhu vyžadována absolutní většina všech hlasů. Se změnou ve způsobu volby prezidenta republiky není spojena žádná další změna, která by se týkala úpravy kompetencí prezidenta zvoleného v přímých prezidentských volbách.

V Poslaneckém návrhu z roku 2001 článek 61 upravuje situaci, kdy by se prezident republiky rozhodl vzdát se svého mandátu. Prezident republiky se může vzdát svého úřadu a to do rukou *předsedy Ústavního soudu*. Původní zákonná úprava z roku 2001 definuje odevzdání úřadu prezidenta republiky do rukou *předsedy Poslanecké sněmovny*. Dnešní platná právní úprava článku 61 říká, že prezident se může vzdát svého úřadu do rukou *předsedy Senátu*.

Není-li zvolený prezident v prvním kole přímé volby, do sedmi dnů se koná kolo druhé. Takovou lhůtu stanovil návrh zákona z roku 2001. Dnešní zákon upravuje vyhlášení a konání druhého kola voleb do čtrnácti dnů od prvního kola voleb.

Důvodová zpráva Poslaneckého návrhu 1109/0 napadá konstrukci Ústavy ve smyslu, že: *„Ústava ČR byla tedy konstruována způsobem, který zaručuje prostřednictvím tří kol, s eventuální možností konání nových voleb to, že prezident bude zvolen v každém případě. Motivací byla snaha, aby byla zajištěna kontinuita úřadu prezidenta. Negativním důsledkem toho je, že prezident nakonec může být zvolen pouhými 48 poslanci. Dokonce není nutný hlas ani jediného člena druhé komory našeho parlamentu. Dovedeno do krajních důsledků může při nedostatečném širším konsensu a současné obstrukci ze strany poslanců a senátorů dojít k tomu, že prezident je zvolen výraznou menšinou. Takto zvolený prezident se může opírat pouze o velmi omezenou legitimitu svého úřadu.“*²⁶

Z těchto důvodů poslanci navrhovali zavedení přímé volby prezidenta v ČR v roce 2001. Poslanci také argumentovali, že občané si chtějí zvolit svého prezidenta a ne člověka, kterého navrhnou poslanci nebo senátoři. Navrhovatelé změny zákona chtěli docílit, aby se možným prezidentem republiky stal někdo, kdo není stranicky omezený, zároveň se na tento argument namítalo, že většina kandidátů bude v případě přijetí zákona o přímé volbě prezidenta navrhována právě stranami či koalicemi.

²⁶ Sněmovní tisk 1109/0. [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1109&CT1=0>

Návrh zákona předložila skupina poslanců v čele s Cyrilem Svobodou dne 4. 10. 2001, návrh zákona byl odeslán poslancům 10. 10. 2001, vláda o měsíc později odeslala stanovisko s připomínkami. Návrh zákona byl zamítnut 4. Prosince 2001 v prvním čtení.²⁷

Proti zavedení přímé volby prezidenta v ČR zaznívaly argumenty jako, že dokud jsme parlamentní republika, prezidenta by měl ze své podstaty volit právě parlament. Neměla by se však spatřovat přímá souvislost mezi formou vlády a způsobem, jakým se volí představitel státu.

Další návrhy se objevily v roce 2002 z iniciativy Občanské demokratické strany, v roce 2008 na návrh poslanců zastupujících Stranu zelených. V roce 2010 přispěli návrhem poslanci České strany sociálně demokratické a v roce 2011 se začalo pracovat na návrhu ústavního zákona.

5.1 Původní nepřímá volba prezidenta republiky

Od vzniku Československa v roce 1918 se prezident volil parlamentní formou voleb. Už v té době se objevovaly úvahy o přímé volbě o přímé volbě. V nepřímé volbě prezidenta volil Parlament, ne občané. Aktivní volební právo bylo svěřeno dvěma stům poslancům a jednaosmdesáti senátorům. V návrzích ústavních zákonů, které měly změnit volbu prezidenta na přímou formu, se předpokládaly stejné požadavky jako na kandidáty, kteří chtěli být zvoleni do Poslanecké sněmovny. Pro takové zvolení bylo hlavním požadavkem splnění věkové hranice 18 let a další podrobnosti upravil zvláštní zákon.²⁸

Volba se konala v posledních třiceti dnech končícího volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Uvolnil-li se úřad prezidenta, konala se volba do třiceti dnů. V prvním kole volby byl zvolen prezident v případě, kdy jeden z kandidátů získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů. Nezáskal-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a všech senátorů, následovalo do čtrnácti dnů konání druhé volby.

²⁷ Sněmovní tisk 1109. [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=1109>

²⁸ ŠIMÍČEK, V. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008.

Do druhého kola postoupil kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu. Bylo-li skutečně více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, nebo pokud bylo více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Senátu, sečetly se hlasy odevzdané pro ně v obou komorách. Do druhého kola postupoval kandidát, který takto získal nejvyšší počet hlasů. Zvolen byl kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů.

5.2 Platná právní úprava – Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.

Původní znění zákona upravoval zákon č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Změny platné právní úpravy, které přinesl zákon č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta, jsou spatřovány v teoretických poznatcích i v praxi.

Tato kapitola bude rozebírat ustanovení, která jsou vymezena v zákoně č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta a v zákoně č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky. Prezident republiky je volen v přímých volbách a zákon o přímé volbě je doplněný o vyhlášku č. 294/2012 Sb., o provedení některých ustanovení o volbě prezidenta republiky a ve znění vyhlášky č. 452/2013 Sb. Prezidenta je možné zvolit v jednokolové volbě, pokud s přehledem získá nadpoloviční většinu všech platných hlasů a stane se tak nezpochybnitelně prezidentem většiny obyvatel. V případě, že je národ nejednotný, promítne se tato skutečnost i do přímé volby a v tu chvíli nastane situace, že je nezbytné, aby se konalo druhé kolo volby.

Prezidentem republiky se podle zákona č. 71/2012 Sb., stane takový kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů od voličů, kteří splňují zákonné požadavky aktivního volebního práva.

Nevzejde li takový kandidát z prvního kola volby, koná se po čtrnácti dnech druhé kolo volby, do něhož postupují dva kandidáti, kteří získali v prvním kole nejvíce hlasů. V případě, že nastane situace, kdy více kandidátů získá shodný počet hlasů, postupují do druhého kola volby všichni kandidáti, kteří v prvním kole získali nejvyšší počet všech platných hlasů. Prezidentem se pak stane kandidát, který získal ve druhém kole nejvyšší počet hlasů. V případě, že je i po druhém kole hlasování takových kandidátů více, prezident republiky nemůže být zvolený a do deseti dnů se vyhlásí nová volba prezidenta republiky. Zákon však neuvádí, jací kandidáti se účastní nově vyhlášených voleb na prezidenta republiky, zda znovu všichni nebo jen postupující z prvního kola. Ustanovení zákona vyžaduje přesné vymezení dalších kroků, aby nedocházelo k různému výkladu této legislativní úpravy.

Zákon zvažuje možnost, pokud by kandidát, který by postoupil do druhého kola voleb, přestal být volitelný před druhým kolem volby nebo by se kandidatury před uskutečněním druhého kola vzdal. Do druhého kola za těchto podmínek postupuje kandidát, který s počtem hlasů skončil na pozici těsně za odstupujícím kandidátem. Druhé kolo voleb se koná i v případě, že by do něj měl postoupit pouze jeden kandidát. Kandidáta může podle platného zákona o přímé volbě prezidenta navrhnout nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů nebo může kandidáta navrhnout občan České republiky starší, osmnácti let, získá li podporu 50 000 podpisů prostřednictvím petice. Dle zákona má právo volit každý občan, který dovršil věku osmnácti let. Právo být volen, neboli právo stát se kandidátem má občan České republiky, starší čtyřiceti let. Nikdo nesmí být ze zákona zvolen více než dvakrát po sobě.

Volba prezidenta republiky se koná za běžných podmínek v posledních šedesáti dnech volebního období úřadujícího prezidenta, nejpozději třicet dní před skončením volebního období stávajícího prezidenta. Pokud by se uvolnil úřad prezidenta dříve, předseda Senátu je povinen vyhlásit volby do deseti dnů, volby se pak konají do osmdesáti dnů. Prezidentské volby vyhláší předseda Senátu a to nejpozději devadesát dní před jejich konáním. V případě že by nebyl předseda Senátu zvolený v době, kdy je potřeba vyhlásit volby, vyhláší volbu prezidenta republiky předseda Poslanecké sněmovny. Článek 58 zákona č. 71/2012 Sb., vymezuje další podmínky volebního práva při prezidentských volbách. Stanovuje podrobnosti navrhování kandidátů na funkci prezidenta republiky, definuje vyhlášení a provádění volby prezidenta republiky a vyhlášení výsledku a soudní přezkum prý stanoví zákon.

Ve znění zákona č. 71/2012 Sb., se sice můžeme dočíst, že soudní přezkum stanoví zákon. Na jaké znění zákona se v takovém případě budou kandidáti odvolávat, o tom se dá spekulovat. Zákon vyžaduje přesné vymezení dalších kroků, aby nedocházelo ke špatnému výkladu legislativního ustanovení.

Prezident republiky ze zákona skládá slib předsedovi Senátu na společné schůzi obou komor. Slib prezidenta je pevně daný, má přesné znění: „ *Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.* “²⁹ Se zákonem o přímé volbě prezidenta v ČR je spojen předpis č. 275/2012 Sb., který upravuje podmínky pro výkon volebního práva při volbě prezidenta republiky, upravuje podrobnosti, za jakých se navrhnou kandidáti do funkce prezidenta republiky. Zákon definuje vyhlášení a provádění samotné volby prezidenta, upravuje také, jakým způsobem budou vyhlášeny výsledky voleb a jak se bude dále postupovat.

²⁹ Ústava České republiky. [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Zákon č. 71/2012 Sb., říká, že pro hlasování jsou určeny tzv. volební okrsky, které se vyskytují na území ČR. Pokud se nacházejí mimo území ČR, jedná se o tzv. stálé zvláštní volební okrsky. K prezidentským volbám jsou vyhrazené dva dny a je určeno časové rozmezí, ve kterém mohou voliči do voličských místností dorazit. Volit mohou voliči na území ČR v pátek od 14 hodin do 22 hodin a v sobotu od 8 hodin do 14 hodin. Mimo území ČR se pak volí také během dvou dnů, v závislosti na časovém posunu zemí, kde voliči volí, aby bylo možné včas sečíst všechny hlasy a vyhlásit výsledky.

Pro správnou volbu je třeba podle zákona č. 275/2012 Sb. vymezit volební orgány, aby bylo zřejmé, které orgány jsou do volby zapojené. Ze zákona patří do výčtu volebních orgánů Státní volební komise, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Český statistický úřad, krajské úřady, pověřené obecní úřady a obecní úřady.

Do výčtu spadají i kompetentní starostové, ředitelé krajských úřadů, zastupitelské úřady a již zmíněné okrskové komise. Činnost těchto orgánů je vykonávána státní správou, která je v této věci příslušná.

Státní volební komise je ze zákona povinna koordinovat přípravu, průběh a organizaci prezidentských voleb. Komise dohlíží na technické provedení voleb a má na starosti losování čísel, které se budou přiřazovat na hlasovací lístky kandidátů na prezidenta. Státní volební komise pak vyhláší výsledek volby prezidenta do Sbírky zákonů a předá výsledek předsedovi Senátu, nebo dále předsedovi Poslanecké sněmovny.

Ministerstvo vnitra je hlavním správním orgánem, který kompletuje a dohlíží na celkové provedení voleb, ať už po technické stránce, dohlíží na průběh voleb a na způsob volby. Ministerstvo vnitra má za úkol zaregistrovat kandidáty, kteří splnili zákonné požadavky na to, aby mohli v přímých prezidentských volbách kandidovat. Ministerstvo vnitra ve své kompetenci informuje Státní volební komisi o registraci kandidátů a iniciuje tisk volebních materiálů a hlasovacích lístků. Ministerstvo vnitra plní mnoho úkolů, které jsou v zákoně vymezené. Nejdůležitější funkci zastávají z pohledů kandidátů v tom směru, že registrují kandidátní listiny a kontrolují petice s podpisy občanů.

Důležitou funkci dle zákona č.71/2012 Sb., má Ministerstvo zahraniční, které zajišťuje přípravu voleb prezidenta mimo území ČR. Je oprávněné předat zvláštní seznamy voličů vedené zastupitelskými úřady Ministerstvu vnitra na technickém nosiči dat. Ministerstvo zahraničí spolupracuje s Českým statistickým úřadem a předává mu podklady pro založení seznamů zvláštních volebních okrsků.

Český statistický úřad ve spojitosti s volbami vypracovává závazný systém, který zjišťuje a zpracovává výsledky volby prezidenta a zajišťuje vybavení pro účely zpracování a poskytování výsledků prezidentských voleb. Ze zákona statistický úřad zabezpečuje zpracovávací systém, provádí školení zaměstnanců, školí členy určených členů okreskových volebních komisí. Zákon č. 275/2012 Sb., stanovuje, že Český statistický úřad vyhotovuje registr kandidátů pro zpracování výsledků volby prezidenta, po zaregistrování kandidátních listin Ministerstvem vnitra následně zveřejní údaje z registru kandidátů na webových stránkách určených pro volby.

5.3 Srovnání přímé volby prezidenta v ČR a na Slovensku

Slovenský prezident je podle platné právní úpravy volen občany v přímých volbách tajným hlasováním. Jeho mandát je pětiletý a žádná osoba nesmí zastávat úřad více než dvě po sobě následující volební období. Na funkci prezidenta může kandidovat každý občan Slovenské republiky, který je volitelný do Národní rady Slovenské Republiky (dále jen NR SR) a dosáhl věku 40 let. Kandidáty na prezidenta může navrhnout skupina minimálně 15 poslanců nebo občané prostřednictvím petice podepsané nejméně 15 tisíci oprávněnými voliči. Návrhy na kandidáty se odevzdávají předsedovi NR SR nejpozději do 21 dní od vyhlášení voleb. Pro volbu prezidenta Slovenské republiky byl aplikován dvoukolový většinový volební systém s uzavřeným druhým kolem. V prvním kole je prezidentem zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů všech oprávněných voličů.

Zde stojí za pozornost skutečnost, že kvórum pro úspěch v prvním kole se vypočítává ze všech občanů, kteří mají volební právo. Při volbách do Senátu Parlamentu České republiky, kde je též používán dvoukolový většinový volební systém, k získání mandátu již v prvním kole stačí nadpoloviční většina z odevzdaných hlasů. Kvórum tedy není dáno předem, ale je odvozeno od počtu odevzdaných hlasů.³⁰

Pokud žádný z kandidátů nezíská potřebnou většinu, koná se do 14 dnů druhé kolo voleb, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola. V druhém kole vyhrává kandidát, který získal nejvyšší počet platných hlasů zúčastněných voličů. Pokud některý z postupujících kandidátů se druhého kola z jakéhokoli důvodu nemůže zúčastnit (ztráta volitelnosti, vzdání se kandidatury, úmrtí), postupuje na jeho místo kandidát, který skončil v prvním kole na třetím místě. Toto ustanovení se do zákona dostalo až v průběhu legislativního procesu na návrh vlády. Původní poslanecká předloha s nástupem náhradníka nepočítala. Pokud se o funkci prezidenta uchází jediný kandidát, hlasuje se o něm pouze v jednom kole a ke zvolení je potřeba získat nadpoloviční většinu platných hlasů zúčastněných voličů.³¹

Slovenský prezident je nejenom občany volený, ale může jimi být i odvolaný, a to prostřednictvím institutu tzv. „*lidového hlasování o odvolání prezidenta*“. Lidové hlasování vyhláší předseda NR SR, pokud se na tom usnese parlament třípětinovou většinou všech svých členů (tedy minimálně 90 hlasy). Pokud se nadpoloviční většina ze všech oprávněných voličů vysloví v lidovém hlasování pro odvolání, mandát prezidenta zaniká a konají se nové volby. Pokud prezident není v lidovém hlasování odvolán, rozpustí parlament a předseda NR SR je povinen vyhlásit nové volby.

Zajímavá skutečnost, že pokud je prezident přímo zvolený občany, je také odvolatelný. V České republice tomu tak není.

³⁰ Cesta k přímé volbě prezidenta na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://cpssu.org/view.php?cisloclanku=2004032001>

³¹ Cesta k přímé volbě prezidenta na Slovensku [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://cpssu.org/view.php?cisloclanku=2004032001>

Navíc pokud prezident hlasování o svém odvolání „přežije“, začíná mu podle Ústavy plynout nové pětileté volební období. Situace, kdy lidé v hlasování o odvolání prezidenta „podrží“, je tedy chápána jako znovuzvolení prezidenta a zároveň vyjádření nedůvěry parlamentu.³²

Novelizace Ústavy reagující na zavedení přímé volby prezidenta se neobešla bez úpravy některých prezidentských pravomocí. Od roku 1999 je pro prezidenta například závazné jmenovat či odvolat člena vlády na návrh premiéra. Závaznost premiérova návrhu patřila do té doby mezi sporné články Ústavy. Mezi pravomoci, k jejichž výkonu potřebuje prezident spolupodpis premiéra či ministra, bylo nově přesunuto pověřování velvyslanců, vyhlášení amnestie a dále rozhodnutí, která prezident činí jako vrchní velitel ozbrojených sil.

Prezident má podle změny Ústavy nově právo rozpustit NR SR i v případě, že se do tří měsíců neusnese o vládním návrhu zákona, se kterým vláda spojila vyslovení důvěry, nebo pokud NR SR nebyla v období delším než 3 měsíce způsobilá se usnášet. Prezident však nesmí parlament rozpustit 6 měsíců před koncem svého funkčního období. Nově se upravilo i vrácení zákonů prezidentem. Od účinnosti novely Ústavy je k přehlasování prezidentského veta třeba nadpoloviční většiny všech poslanců, do té doby stačila nadpoloviční většina přítomných zákonodárců. Prezidentovi bylo naopak vzato právo vetovat ústavní zákony.³³

5.4 Další země EU s přímou volbou prezidenta

Volební systémy v zemích EU jsou organizovány jako dvoukolová volba, kdy vítěz musí získat nadpoloviční většinu hlasů voličů. Takový typ voleb angličtina nazývá jako second ballot nebo runoff voting.

³² Cesta k přímé volbě prezidenta na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://cpssu.org/view.php?cisloclanku=2004032001>

³³ Cesta k přímé volbě prezidenta na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://cpssu.org/view.php?cisloclanku=2004032001>

Do roku 2012 se Parlamentem, tedy nepřímo volilo v Evropské Unii v České republice, ale dále také v Maďarsku, Řecku, Lotyšsku a Estonsku. V Evropě stále přetrvávají vedle republik monarchie, a v Německu a Itálii se parlamenty podílí na volbě prezidenta spolu s delegacemi volitelů německých spolkových zemí a italských oblastí.³⁴

Naopak zde je seznam Evropských zemí, kde je již přímá volba prezidenta legislativně upravena: Bulharsko, Finsko, Francie, Irsko, Kypr, Litva, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Slovinsko a pro ČR historicky nejvýznamnější Slovensko. Irsko je z výčtu těchto zemí zajímavé v tom, že se zde uplatňuje druh systému, tzv. instant-runoff voting, který je typický tím, že není vyžadováno druhé kolo v přímých prezidentských volbách. Irští občané mohou hlasovat pro více kandidátů v takovém pořadí, jaké si libovolně zvolí. Pokud kandidát v případě irských přímých voleb nezíská většinu hlasů v prvním výběru, automaticky se vyřazuje kandidát s nejmenším počtem získaných hlasů a jeho hlasy se podle preferencí rozdělí mezi zbývající kandidáty. Proces se opakuje tak dlouho, dokud kandidát s největším počtem hlasů nezíská nadpoloviční většinu. Výhodou takového postupu je finanční nenáročnost, nevýhodou je složitost volebního procesu, a pro občany Irska je taková volba náročnější pro pochopení správného postupu.³⁵

Pro porovnání přímé volby prezidenta je vhodné zmapovat, v čem se liší volby v přilehlých zemích Evropské Unie jako je již zmiňované Slovensko, dále Polsko, Rakousko a pro zajímavost Bulharsko, které je členem Evropské Unie od roku 2007.

³⁴ Koudelka, Z.: *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011.

³⁵ JUDr. Sylová J. CSc., Ing. Němec J.: *Přímá volba prezidenta v ústavách států EU*. Dostupné v pdf z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27723>

Prezident Polské republiky je volený ve všeobecných, rovných, přímých, avšak v tajných volbách a je volen na funkční období pěti let, znovu zvolení je možné pouze jednou. Prezidentem polské republiky může být zvolený každý polský občan, který dosáhl věku 35 let a má právo být volen do Sejmu, což je dolní komora polského Národního shromáždění, v níž zasedá 460 poslanců a předseda je tzv. maršálek. Kandidáta navrhuje 100 000 občanů.³⁶

V Rakousku se v přímých prezidentských volbách volí spolkový prezident. Rakouského prezidenta volí Spolek lidu. Pro přímou volbu je zavedena hlasovací povinnost ve spolkových zemích, kterou stanovuje zemský zákon. Zemský zákon také upravuje postup, v případě neúčasti na volbách přes zavedenou povinnost. Spolkovým prezidentem se může stát kandidát, který dosáhl věku 35 let. Zajímavostí je, že mezi nevolitelné osoby patří členové současných nebo dřívějších panovnických rodin. Funkční období přímo zvoleného rakouského prezidenta je stanoveno na dobu 6 let.³⁷

Přímo zvolený prezident republiky Bulharsko je specifický tím, že spolu s jeho zvolením je zvolen také viceprezident, který napomáhá prezidentovi vykonávat jeho funkci a je volen současně na jedné kandidátní listině. Bulharským prezidentem může být kandidát starší 40 let, posledních pět let žijící na území Bulharska.³⁸

³⁶ JUDr. Syllová J. CSc., Ing. Němec J.: *Přímá volba prezidenta v ústavách států EU*. Dostupné v pdf z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27723>

³⁷ JUDr. Syllová J. CSc., Ing. Němec J.: *Přímá volba prezidenta v ústavách států EU*. Dostupné v pdf z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27723>

³⁸ JUDr. Syllová J. CSc., Ing. Němec J.: *Přímá volba prezidenta v ústavách států EU*. Dostupné v pdf z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27723>

Tabulka 1- Přehled zemí a odlišných znaků v přímých prezidentských volbách v porovnání s ČR

Země	Navržení kandidátů	Počet obyvatel země
Česká republika	50 000 podpisů nebo 20 poslanců nebo 10 senátorů	10 505 445
Slovenská republika	15 000 podpisů nebo 15 poslanců	5 410 728
Polsko	100 000 podpisů občanů	38 511 824
Rakousko	6 000 podpisů, petice podpořená 3600 euro	8 404 252
Bulharsko	Způsob návržení kandidáta se neuvádí.	7 262 675
Slovinsko	10 poslanců, politická strana nebo 5 000 podpisů	1 964 036
Portugalsko	7 500 - 15 000 voličů	10 708 692

Zdroj: Parlament České republiky, Wikipedia

Zpracování: Vlastní

Přímá i nepřímá volba prezidenta má své výhody. Výhody v přímé volbě prezidenta jsou spatřovány v silném mandátu a legitimitě. V případě přímé volby prezident reprezentuje přímo občany, kteří si jej zvolili. Přímá volba by měla potlačit vliv politické strany, proto by měl být kandidát na prezidenta nestranný a ne navržený politickou stranou.

Z tabulky se dá říci, že většině zemí, kde se prezident volí přímo občany, je nezbytné, aby kandidáty podpořili občané prostřednictvím podepsání petice. Aby byla vyloučena již zmíněná stranickost kandidátů. Zajímavé je porovnání minimální hranice podpisů potřebných pro uznání oficiální kandidatury s počtem obyvatel v dané zemi. Srovnatelný počet obyvatel s ČR má například Portugalsko, minimální hranice podpisů je však výrazně nižší než je potřeba právě v České republice. Velmi vysoká hranice je naopak stanovena v Polsku, kde je potřeba dvojnásobek podpisů v peticích, počet obyvatel je více než trojnásobný.

6 Právní náležitosti kandidatury v praxi

Na post prezidenta České republiky se rozhodlo v počátcích kandidovat devatenáct osobností. Podmínky pro přijetí kandidatury jsou legislativně jasně vymezené. Kandidovat na prezidenta republiky může občan ČR, starší osmnácti let, který má právo volit a zároveň dosáhl věku minimálně čtyřiceti let. Zvolen nemůže být občan, který byl odsouzený za velezradu nebo za porušení Ústavy či ústavního pořádku. Kandidát musí být navrhnutý minimálně dvaceti poslanci nebo deseti senátory nebo občanem České republiky, jehož návrh podpoří prostřednictvím petice 50 000 občanů, kteří jsou oprávněni petici podepsat. Pro jednoduchou orientaci v dané problematice je dobré si tyto kandidáty rozdělit následujícím způsobem.

Kandidáti bez potřebné podpory občanů, poslanců a senátorů, vyřazení kandidáti po kontrole podpisů Ministerstvem vnitra, oficiální kandidáti do prvního kola prezidentských voleb 2013 a kandidáti postupující do druhého kola prezidentských voleb 2013. Je nutné si všechny tyto potenciální kandidáty rozdělit z toho důvodu, že se jednalo o první přímou volbu prezidenta v historii České republiky a devatenáct lidí se o kandidatuře na prezidenta ČR vyjádřilo s vážným úmyslem stát se první přímo zvolenou hlavou státu. Celkový výčet kandidátů, kteří reálně přicházeli v úvahu: Miloš Zeman, Karel Schwarzenberg, Zuzana Roithová, Jan Fischer, Jana Bobošíková, Táňa Fischerová, Přemysl Sobotka, Vladimír Franz, Jiří Dienstbier, Vladimír Dlouhý, Tomio Okamura, Jan Švejnar, Jiří Karas, Karel Randák, Klára Samková, Ladislav Jakl, Pavel Kořán, Petr Cibulka a Tomáš Vandas.³⁹

6.1 Kandidáti bez potřebné podpory

Ti, co se vyjádřili nějakým způsobem k prezidentským volbám ve smyslu aktivní kandidatury. Z celkového počtu osob, které se nechaly slyšet, že by se chtěli ucházet o post prezidenta ČR zvoleného v přímých prezidentských volbách, osm nezískalo potřebnou podporu občanů, poslanců ani senátorů.

³⁹ *Kandidáti na prezidenta České republiky 2013: Volba prezidenta ČR* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/kandidati_na_prezidenta_ceske_republiky/

Podporu nezískal JUDr. Ing. Jiří Karas (71) člen politické strany KDU-ČSL. Jeho kandidatura na předsedu strany byla neúspěšná a rozhodl se kandidovat v přímých prezidentských volbách. Ačkoliv byl členem politické strany, KDU-ČSL se rozhodla v přímé volbě podpořit Zuzanu Roithovou a Karas tedy musel prostřednictvím petice sbírat 50 000 podpisů, což se mu nepodařilo.⁴⁰

Dalším kandidátem, který nebyl navržený žádnou politickou stranou, a musel shánět podporu prostřednictvím peticí, byl Karel Randák.

Generál Karel Randák (58) nebyl členem žádné politické strany v době, kdy se ucházel o kandidaturu v přímé volbě prezidenta ČR. Randák byl vojákem z povolání a v roce 2004 působil jako ředitel Úřadu pro zahraniční styky a informace, po dvou letech působení ve funkci byl odvolán a od roku 2011 je člen správní rady Nadačního fondu proti korupci. Zajímavostí je, že Randákovi v kandidatuře pomáhal i Jan Švejnar, který také kandidoval, ale nakonec kandidaturu odvolal.⁴¹

První přímá volba prezidenta republiky byla lákavá i pro ženy, proč by Českou republiku nemohla reprezentovat prezidentka? Kandidaturu na prezidentku ČR oznámily celkem čtyři ženy, oficiální kandidátkou se však nestala pouze jedna.

JUDr. Klára Samková, PhD. (50) advokátka, která se věnuje občanskému a rodinnému právu a obhájuje poškozené v trestních řízeních. Angažovala se také v politice a dokonce se stala členkou politické strany TOP 09. Dnes již bývalý prezident Václav Klaus navrhl Samkovou do funkce ústavní soudkyně ČR, ta však nezískala potřebnou podporu Senátu. Podporu strany nemohla očekávat ani v případě svého členství v TOP 09, protože strana se vyslovila podpořit Karla Schwarzenberga v prezidentských volbách. Samková dokonce prohlásila, že o podporu poslanců ani senátorů nestojí. Klára Samková nechystala žádnou předvolební kampaň ani kampaň pro sběr podpisů, chtěla být „*advokátem všech občanů České republiky*“.⁴²

⁴⁰ JUDr. Ing. Jiří Karas *Kandidát na prezidenta České republiky 2013(KDU-ČSL)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jiri_karas_kducs/

⁴¹ Generál Karel Randák *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/karel_randak/

⁴² JUDr. Klára Samková *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013 (členka TOP 09)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/klara_samkova_top09/

Dalším kandidátem na prezidenta republiky byl občan, který byl navržený Stranou svobodných občanů. Přestože nebyl členem strany, Strana svobodných občanů Jakla navrhla. Navržení ve smyslu navržení kandidáta neznamenal, že Jakl bude oficiálně podpořen a tak bylo nutné i v Jaklově případě sbírat petice s 50 000 podpisy. Ladislav Jakl (54) působil od roku 1997 jako poradce Václava Klause, po Klausovo zvolení do funkce prezidenta se Jakl v roce 2003 stal tajemníkem Václava Klause a zároveň ředitelem politického odboru Kanceláře prezidenta republiky.⁴³

Ing. Pavel Kořán (52) se rozhodl kandidovat bez podpory jakékoliv politické strany, ani se v politice nijak přímo neangažoval. Toto je člověk, který se rozhodl získat podporu 50 000 občanů a kandidovat se rozhodl z toho důvodu, že se vytrácí poctivost politiků, kterou však on prý představuje. Kromě aktivního podnikání podporuje neziskové projekty, včetně politicky zaměřeného projektu „*Vyměňte politiky*“ a „*Vraťte nám stát*“.

Petr Cibulka (63) signatář Charty 77, po roce 1989 zveřejnil seznam agentů a spolupracovníků StB a založil stranu Pravý Blok, jejíž je předsedou. V letech 2003 a 2008 neúspěšně kandidoval ve volbách do Senátu a úspěšný nebyl ani ve volbách do Evropského parlamentu. Možná, že za jeho politickým neúspěchem stojí výroky typu, že politiku v České republice ovládají agenti KGB a že jediným řešením této situace je přímá demokracie a odvolatelnost politiků.⁴⁴

Tomáš Vandas (44) je politicky aktivní od roku 1995. Později se stal členem Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, následně se připojil ke straně Republikánů Miroslava Sládka. V roce 2003 byl spoluzakladatelem Dělnické strany a stal se předsedou strany. Neúspěšně kandidoval ve volbách do Senátu i do Evropského parlamentu a v roce 2010 byla Dělnická strana Nejvyšším správním soudem rozpuštěna. Kdyby se stal prezidentem, nechal by zrušit Senát.⁴⁵

⁴³ Ladislav Jakl *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (s podporou strany Svobodných)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/ladislav_jakl/

⁴⁴ Petr Cibulka *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/petr_cibulka/

⁴⁵ Tomáš Vandas *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/tomas_vandas_dsss/

Prof. Jan Švejnar, M. A., PhD. (61) se účastnil nepřímé volby prezidenta v roce 2008 a stál jako protikandidát Václavu Klausovi. Švejnar působil v letech 1994-2003 jako ekonomický poradce Václava Havla. Byla proti jeho kandidatuře na prezidenta ČR vedena negativní kampaň ve smyslu, že je „cizák“, protože žil a studoval v USA. Mrzelo ho, že nikdo neviděl práci, kterou dvacet let vykonával v České republice, to byl zřejmě důvod, proč svoji kandidaturu stáhl 11. 9. 2012.⁴⁶

Z původního počtu devatenácti osob, které chtěly kandidovat, zůstalo jedenáct, osm z devatenácti nezískalo prostřednictvím peticí potřebných minimálně 50 000 podpisů.

6.2 Vyřazení kandidátů po kontrole podpisů

Kandidáti, kteří aktivně sháněli podpisy, nebyli navrženi skupinou poslanců ani senátorů a kteří po kontrole podpisů Ministerstvem vnitra byli vyřazení. Některým kandidátům bylo znemožněno oficiálně kandidovat v přímých prezidentských volbách. Vyřazení z procesu přímé volby prezidenta byli dva kandidáti po rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (dále jen NSS).

Kontrola podpisů úředníky ministerstva vnitra byla prováděná prostřednictvím výpočtů podpisů na petičních arších podle zadaného vzorce.

Tabulka 2- Kontrola podpisů úředníky ministerstva vnitra byla prováděná prostřednictvím výpočtů podpisů na petičních arších podle zadaného vzorce.

$$V_p = C_p - C_p \cdot (C_1 + C_2) / 100$$

Zdroj: IHNED.cz

Zpracování: Vlastní

- V_p je výsledný počet započtených občanů podepsaných na petici
- C_p je celkový počet občanů podepsaných na petici
- C_1 je relativní chybovost kontrolního vzorku č. 1 v %
- C_2 je relativní chybovost kontrolního vzorku č. 2 v %

⁴⁶ Prof. Jan Švejnar, M.A., PhD. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jan_svejnar/

Chyba spočívala ve skutečnosti, že C1 + C2 se mělo ještě vydělit dvěma. Navíc ministerstvo oznámilo, že za správnost vzorce, který je špatně sestavený odborem všeobecné správy odpovídal Václav Henych, vedoucí odboru. Odbor při kontrole petič procenta chyb ve dvou vzorcích sčítal, hodnoty však měly být zprůměrované.⁴⁷

Henych argumentoval, že bylo postupováno podle zákona a zákon neuvádí, zda se mají hlasy sčítat nebo průměrovat. Henychův nadřízený Robert Ledvinka se vyjádřil, že je zákon právě v tomto bodě nepřesný a že je možné jej vyložit více způsoby.

Po kontrole podpisů Ministerstvem vnitra byl vyřazený Ing. Vladimír Dlouhý, CSc. (60), který byl od roku 1978 do převratu členem KSČ, do roku 1992 byl ministrem hospodářství. V letech 1992-1997 byl ministrem průmyslu a obchodu za ODA. V letech 2009 a 2010 byl Dlouhý členem Národní ekonomické rady vlády a od roku 2011 je členem dozorčí rady Telefónica Czech Republic, a.s. Kromě poradenství se věnuje pedagogice a to tak, že přednáší na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a na VŠE, kde je zároveň členem rady Národohospodářské fakulty. Dne 5. 10. 2012 oznámil Vladimír Dlouhý, že dosáhl minimální hranice sesbíraných 50 000 podpisů občanů ČR pod kandidátní peticí.⁴⁸

Druhým vyřazeným díky rozhodnutí NSS byl Tomio Okamura (40), který nebyl v době kandidatury členem žádné politické strany. Od roku 1994 podnikal v oblasti cestovního ruchu. V období kandidatury zastával funkci viceprezidenta a mluvčího Asociace českých cestovních kanceláří a agentur a spoluvlastník prodejny japonských potravin Japa Shop. Ačkoliv Okamura nebyl členem politické strany, je autorem knihy *Umění vládnout*, v níž analyzuje současné politické problémy a pravidelně se vyjadřuje k navrhovaným i stávajícím zákonům. Tomio Okamura oznámil kandidaturu na prezidenta v přímých volbách 20. 10. 2012.⁴⁹

⁴⁷ Sporný vzorec sepsal odbor Václava Henycha [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z:

<http://zpravy.ihned.cz/c1-58968410-sporny-vzorec-sepsal-odbor-vaclava-henycha>

⁴⁸ Ing. Vladimír dlouhý, Csc. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26].

Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/vladimir_dlouhy/

⁴⁹ Tomio Okamura *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z:

http://www.volba-prezidenta.cz/tomio_okamura/

Pro diplomovou práci bylo provedeno interview s panem Okamurou. Otázky na kandidáta Tomia Okamuru (otázky byly položeny formou standardizovaného rozhovoru, tzn. předem připravené otázky, na něž bylo postupně odpovězeno. Otázky byly dopředu připravené po nastudování životopisných a profesních informací o tazateli. Bohužel nebylo možné z důvodu pracovního vytížení se s respondentem setkat osobně a tak bylo několik otázek zodpovězeno zprostředkovaně emailem.)

Rozhovor s Tomio Okamurou (10. 2. 2014)

Pane Okamuro šel jste kandidovat do prezidentských voleb s cílem vykonávat pouze standardní reprezentativní funkci prezidenta nebo se i pokusit o případné legislativní změny a novelizace? Jaké pravomoci prezidenta byste případně okleštil či rozšířil a v kterých oblastech konkrétně?

Omluvte mě prosím, ale vše ohledně programu atd. je obsaženo ve stovkách textů, rozhovorů, komentářů apod. - vážně nemám kapacitu vše dokola rok po volbách opakovat, dejte si tedy prosím tu práci a texty si přečtěte. Děkuji za pochopení.

Svoji kampaň pro sběr podpisů jste financoval z větší části vy sám. Jak jste se dostával do podvědomí potenciálních voličů?

Kampaň jsem nedělal - nebyl jsem k volbám připuštěn, pro sběr podpisů jsem využíval petiční místa, a žádal jsem o podporu na facebookovém profilu.

Nebyl jste na každém druhém billboardu, který mnohdy ovlivnil veřejné mínění více než například kontakt s potenciálními voliči a sympatizanty, kteří si Vás na facebooku sami vyhledají. Neuvažujete pro případnou budoucí kandidaturu o změně právě v tomto přístupu? (Přístup být více viděn)

Co se týká mého přístupu, je těžké hodnotit, neměl jsem prostor být více viděn, protože jsem se prezidentských voleb nemohl účastnit, v přístupu tedy není co měnit.

Jakým způsobem jste sháněl potřebné podpisy k registraci vaší osoby jako právoplatného kandidáta v prezidentských volbách? Jak fungoval Váš tým při sčítání podpisů? (Pracovali pro Vás dobrovolníci nebo najatá agentura?) Psalo se o více než 150 petičních místech, kam se lidé mohli chodit podepisovat, domníváte se, že byl tento počet dostačující?

V první fázi pracovali dobrovolníci, ke kterým později agentura přidala koordinátorky a dobrovolnice. Počet byl dostačující - nemohli jsme samozřejmě tušit budoucí obstrukce, jinak bychom neukončili sběr podpisů už několik dnů před termínem odevzdání. A dodnes mám za to, že drtivá většina podpisů byla v pořádku a limit jsme splnili.

Po kontrole podpisů bylo zjištěno, že jste nedosáhl hranice 50 000 hlasů, které byly potřeba k registraci kandidatury. Přijal jste vysvětlení, že např. občan, který Vás podpořil, uvedl špatné místo bydliště – problematika trvalého pobytu a místa přechodného bydliště, a tedy jeho podpis je neplatný? Jak byste legislativně upravil kontrolu podpisů, aby v budoucnu nedošlo k chybám ve volebních arších či k nařčení, že Vás podpořily „mrtvé duše“?

Byl jsem první, kdo navrhl, aby se podpisy sbíraly na Czech POINTECH nebo na obecních úřadech.

Na Slovensku, kde se prezident volí přímo od roku 1999, stačí k navržení kandidáta pouze 15 000 podpisů, domníváte se, že je tato nižší hranice příznivější? Měla by se ČR v oblasti přímé volby prezidenta více inspirovat právě u Slováků?

Ano, pokud by se podpisy sbíraly a ověřovaly na úředních místech (tak jako například v Rakousku), stačilo by cca 7 - 8 000 podpisů.

Odvolaal jste se k Nejvyššímu správnímu soudu, bylo to vaše rozhodnutí nebo jste měl nějakého poradce, který doporučil právě tento krok?

Bylo to moje rozhodnutí, ke kterému jsme nemuseli hledat poradce - ta nesmyslnost zpochybnění našich podpisů bila do očí.

Kandidát Tomio Okamura nebyl příliš sdílný ve svých odpovědích, ačkoliv byl seznámen s faktem, že odpovědi slouží pro potřeby diplomové práce. Přesto odpovědi určují, v jakých bodech by měl být zákon o volbě prezidenta upraven.

6.3 Oficiální kandidáti do prvního kola prezidentských voleb

Devět oficiálních kandidátů, jejich profily, příběhy, ke každému jakým způsobem byla přijata kandidatura, jestli byli navrženi poslanci, senátory nebo občany, přičemž splnili hranici 50 000 podpisů.

Mgr. Jiří Dientsbier (44) byl navržený politickou stranou ČSSD a již během studií na právnické fakultě Univerzity Karlovy byl zvolen poslancem do Sněmovny lidu Federálního shromáždění za Občanské fórum jako zástupce studentů. V roce 1997 se stal členem ČSSD. V roce 2010 kandidoval na post primátora Hlavního města Prahy, bohužel neúspěšně. V roce 2011 byl zvolen jako místopředseda ČSSD a senátorem. Jiří Dientsbier oficiálně kandidoval za parlamentní stranu ČSSD, zároveň však sbíral podpisy pro kandidátní petici.⁵⁰

Dalším kandidátem na prezidenta republiky, který splnil zákonné podmínky pro možnost kandidovat v přímých prezidentských volbách je velmi kontroverzní Prof. JUDr. Vladimír Franz (54). Velmi vzdělaný člověk, který se vlastně nikdy nevěnoval vystudovaným právním, ale věnoval se spíše umění. Působil jako scénograf, výtvarník a skladatel. Čtyři roky stál Franz v čele akademického senátu AMU.⁵¹ Mnozí ho přezdívali na umělce, ostatní Avatarem, a málokdo si ho kvůli potetovanému obličejí dovedl představit jako reprezentativního prezidenta České republiky. Přesto si Vladimír Franz získal ne malý počet voličů, kteří ho v prezidentských volbách podpořili.

Dalším kandidátem, který byl navržený politickou stranou a nemusí sbírat 50 000 podpisů občanů, v tomto případě navrhovala Občanská demokratická strana MUDr. Přemysla Sobotku (69). Sobotka se po rozpadu Občanského fóra stal členem ODS, byl libereckým radním a členem vedení tamní nemocnice. Od roku 1996 byl Přemysl Sobotka senátorem, byl úspěšně zvolený čtyřikrát po sobě, vždy za liberecký volební obvod.

⁵⁰ Mgr. Jiří Dientsbier *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jiri_dienstbier_cssd/

⁵¹ Prof. JUDr. Vladimír Franz *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/vladimir_franz/

V letech 2004-2010 vykonával funkci předsedy Senátu a v době kandidatury na prezidenta ČR byl prvním místopředsedou.⁵²

Další ženou, která se zúčastnila přímých prezidentských voleb, byla Táňa Fischerová (66). Ta se rozhodla kandidovat bez zařazení do politické strany. Vedle umělecké činnosti se věnuje několika nadacím a občanským sdružení. Fischerová byla v době prezidentských voleb členkou Amnesty International, Nadace Vize 97a čestnou předsedkyní občanského sdružení Remedium. V letech 2002-2006 působila jako nezávislá poslankyně za US-DEU. Poté se, ačkoliv neúspěšně účastnila senátních voleb a v roce 2010 neuspěla ani ve volbách do Poslanecké sněmovny. V prezidentských volbách chtěla reprezentovat občanskou společnost, ne politiku.⁵³

Žena, jejíž kandidatura na prezidentku ČR byla na nějaký čas ohrožena, je Ing. Jana Bobošíková (49), mnozí ji znali z televizních obrazovek, kde pracovala jako moderátorka i jako redaktorka v novinách. Svoji politickou kariéru odstartovala v hnutí Nezávislí. Za ně byla v roce 2004 zvolena do Evropského parlamentu (dále jen EP). Právě v EP, byla členkou výboru pro regionální rozvoj a Meziparlamentní delegace Evropského parlamentu a Ukrajinské republiky. Bobošíková byla v roce 2008 navržena stranou KSČM na post prezidentky republiky. Ambice stát se prezidentkou ČR měla již tenkrát, ale po rozpravě zákonodárců nakonec svoji kandidaturu v roce 2008 stáhla. 29. 9. 2012 oznámila oficiální kandidaturu v přímých prezidentských volbách s tím, že získala potřebných 50 000 podpisů občanů. V době kandidatury byla předsedkyní strany Suverenita.⁵⁴

⁵² MUDr. Přemysl Sobotka *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (ODS)* [online]. [cit. 2014-02-26].

Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/premysl_sobotka_ods/

⁵³ Táňa Fischerová *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z:

http://www.volba-prezidenta.cz/tana_fischerova/

⁵⁴ Ing. Jana Bobošíková *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26].

Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jana_bobosikova_suverenita/

Ing. Jan Fischer, CSc. (52) pracoval ve Federálním statistickém úřadu, v letech 1980-1989 byl členem KSČ. V roce 2009 byl jmenován premiérem úřednické vlády, protože tehdejší Topolánkově vládě byla vyslovena nedůvěra. Fischerova překlenovací vláda měla skončit po předčasných volbách, ty se ale nekonaly kvůli rozhodnutí Ústavního soudu. Fischerova vláda fungovala do vyhlášení řádných voleb, které se konaly v roce 2010. Poté byl viceprezidentem Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Oficiální kandidaturu oznámil Fischer 27. 8. 2012 s tím, že již sehnal potřebných 50 000 podpisů občanů ČR.⁵⁵

MUDr. Zuzana Roithová, MBA (60) se v období Sametové revoluce stala spoluzakladatelkou a mluvčí Občanského fóra zdravotníků, zasloužila se také o vznik lékařských komor. Navrhla a prosadila koncepci celorepublikové sítě specializovaných center fungujících v mezioborové spolupráci. V období let 1990-1997 byla ředitelkou Fakultní nemocnice Královské Vinohrady. O rok později se Roithová stala ministryní zdravotnictví a následně byla zvolena do Senátu. Od roku 1999 je členkou KDU-ČSL a v roce 2004 byla zvolena do Evropského parlamentu, v roce 2009 byla zvolena znovu. Kandidaturu na prezidentku ČR oznámila 3. 10. 2012 a předložila kandidátní petiční archy s potřebnými 50 000 hlasy.⁵⁶

Karel Schwarzenberg (76) se od roku 1984 angažoval jako předseda Mezinárodního helsinského výboru pro lidská práva, dokonce byl za působení v této funkci Radou Evropy vyznamenán Cenou lidských práv. Po roce 1990 se stal kancléřem prezidenta Václava Havla. Po Havlově abdikaci v roce 1992 se Schwarzenberg z české politiky na čas stáhnul a věnoval se rodinným záležitostem, přestože působil v mnoha komisích či nadacích. V roce 2002 se zúčastnil voleb do Senátu, ne však úspěšně.

⁵⁵ Ing. Jan Fischer, CSc. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jan_fischer/

⁵⁶ MUDr. Zuzana Roithová, MBA *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/zuzana_roithova_kducs/

V roce 2004 byl Schwarzenberg zvolený jako senátor za obvod Praha 6. Během působení v senátorské funkci se věnoval Výboru pro záležitosti Evropské unie a Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost.

O tři roky později byl Schwarzenberg jmenován do funkce ministra zahraničních věcí a v roce 2009 založil spolu s Miroslavem Kalouskem politickou stranu TOP 09, jejímž předsedou Schwarzenberg byl v době své kandidatury na prezidenta ČR. Schwarzenberg byl jeden z prvních, kdo svoji kandidaturu na prezidenta oznámil a protože byl navržený stranou TOP 09, nemusel sbírat podpisy občanů.⁵⁷

Karel Schwarzenberg byl označován za průkopníka tzv. nových médií, především sociálních sítí, díky kterým získal velkou podporu voličů, kteří chtěli přímou volbu prezidenta aktivní účastí ovlivnit. Prostřednictvím sociální sítě bylo možné získat kontakt na pana Schwarzenberga a s jeho laskavým svolením bylo možné domluvit osobní rozhovor. Předem připravené otázky, které byly sestavené na základě nastudovaných informací o konkrétním kandidátovi, byly zodpovězeny provedením strukturovaného rozhovoru, který byl nahraný na diktafon a posléze přepsaný.

Rozhovor s Karlem Schwarzenbergem (18. 2. 2014)

Měl jste výhodu, že vás navrhla strana TOP09 a nemusel jste shánět 50 000 podpisů, jak se na problematiku ověřování podpisů v petičních arších díváte? Je zde podle vás potřeba legislativní změny?

Já jsem hranici 50 000 podpisů řešit nemusel, takže bych se k tomu neměl vyjadřovat. Ale spíše zastávám názor, že je lepší stanovená vyšší hranice, než mají v Rakousku nebo na Slovensku. 50 000 podpisů pro kandidaturu v ČR je dostačující. Čeští občané měli na výběr z velkého počtu kandidátů, kdyby hranice byla nižší, byl by počet kandidátů vyšší, protože by jim stačilo méně podpisů a celkově by se hlasy více rozdělily. Řekněme, že na serióznosti kandidátů by to nepřidalo. Zanechal bych stávající vyšší hranici.

⁵⁷ Karel Schwarzenberg *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (TOP 09)* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/karel_schwarzenberg_top09/

Ze zákona transparentní účet – na vašem účtu, který jste měl vedený u České spořitelny, byl zjištěný vklad 2 miliony korun, jeden milion korun jste prý dal vy sám ze svého a jedním milionem korun Vás podpořil Váš syn. Věděli jste, kam finance jdou konkrétně?
Oba jsme tam něco dali. Vůbec jsem nevěděl kam, jaké peníze jdou, měl jsem jiné věci co dělat s odpuštěním, věděl jsem, že je s penězi dobře nakládáno, nesledoval jsem, kam jdou které peníze konkrétně.

Co se týká právní úpravy, myslíte si, že by měla být zákonem stanovena výše, kterou kandidát investuje do kampaně a aby byly síly, i ty finanční mezi kandidáty vyrovnané?
Nejsem o tom přesvědčen, páč jsem přesvědčen, že Češi jsou národ vynalézaví a šikovní a našli by způsob, jak případnou právní úpravu obházet. Kdybychom patřili mezi skandinávské národy, pak ano.

Navrhl byste nějakou legislativní změnu pro ministerstvo vnitra, které kontroluje správnost podpisů? Ministerská kontrola probíhá takovým způsobem, že vybrali svazek a na základě tohoto svazku zhodnotili statistickou metodou chybovost.
Nejsem dostatečný odborník, není možné každý podpis kontrolovat, nevím, která metoda by byla nejlepší, nejsem statistik, nejsem schopný odpovědět.

Máte z vašeho pohledu, kandidáta, který byl úspěšný, názor na rozhodnutí nejvyššího soudu, které zamítlo stížnost pana Okamury, který se nemohl stát oficiálním prezidentským kandidátem?
Nemám konkrétní názor, soud rozhodl tak jak rozhodl, kandidátů bylo i tak přehršel, takže to, že pan Okamura nedostal možnost kandidovat, nebylo na škodu. Kdybychom měli systém jako v Americe, kde se před volbami postupně vylučují kandidáti, až zůstanou dva, tak ano, ale ne v našem systému.

Myslíte si, že Česká republika byla připravena na přímou volbu prezidenta? Na Slovensku to přece jenom byla nutnost, v ČR se dá říct, že ne.

Podívejte se, jak jsem sledoval předchozí nepřímé volby, na kterých jsem se podílel jako senátor, při poslední nepřímé volbě kdy byl zvolen Klaus, jevy byly tak otřesné, že jsem si řekl, že to byl nejhorší výsledek, že je lepší přímá volba. Máme příklad Rakouska, kde zvolili přímo velice zodpovědně, doufal jsem, že to bude u nás taky. Masaryk měl pravdu, když říkal, že několik desetiletí budeme potřebovat, než budeme mít dokonalou demokracii.

Z pohledu zkušeného kandidáta, je něco co je potřeba změnit?

Popravdě řečeno jsem se tím moc nezabýval. Já jsem člověk, že pokud jsem se nestal prezidentem v přímé volbě, tak je pro mě kapitola uzavřená.

Chtěl jste kandidovat sám a sebe nebo to bylo na popud strany, kterou jste byl podporován?

Já jsem namyšlený, jaký jsem, a když jsem se podíval na ostatní kandidáty, Ti už byli jasní, tak jsem si řekl, měl bych do toho jít. Ne, že by to postavení bylo lákavé, pracoval jsem na Hradě, kancléř Václava Havla, práci prezidenta jsem znal. Za ta léta jsem do té problematiky viděl. Na hradě jsem vyrostl, takže rozumíte, z těch vnějších postavení to tak lákavé nebylo, já jsem zvyklý, že by měl být prezident někdo, kdo není, byť jsem založil svou vlastní stranu, kdo není tak stranický. Já jsem celý život nebyl příliš jednostranný, Václav Klaus mě dokonce označil jako levičáka, naposledy mě dokonce označil jako soud boha, což o to, je pravda, že když jsem žil v Rakousku, měl jsem dobré styky se sociální demokracií, do jisté míry, moji politickou kariéru nastartoval dokonce sociálně demokratický kancléř rakouský Bruno Krajský. Pak jsem se dostal do české politiky. Prezident by měl být schopný mluvit se všemi demokratickými stranami. To je moje hluboké přesvědčení.

Ve své práci se snažím přiblížit rok 1989, ČR se přeměnila z komunistického režimu na demokratický, pak rok 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika. Je nějaký moment, který bych neměla opomenout?

Nesmíte zapomenout, politické tradice mají dosti tuhý život, rozumíte, a pro většinu obyvatel je nejsvětější případ prezident zakladatel, Masaryk. V jiných zemích je to také, když se podíváte, že voliči se zachovají tradičně, ke komu se přikloní, všechno má své dějiny, od roku 1989 nejsou dějiny popsány přesně, člověk pak nezná souvislosti.

Myslíte si, že Vám ve vaší kandidatuře uškodilo to, že jste dlouhé roky nežil v České republice?

Vytýkali mi to, to je pravda, myslím, že to ovlivnilo spíše moji generaci, starší lidi, mladé očividně ne. U starších, ale jo, byla silná podpásová propaganda, on vlastně vůbec není Čech, on je Rakušan nebo Němec nebo dokonce agent BND, to všechno se objevovalo, s tím vším se musí člověk vypořádat.

Po prvním kole prezidentských voleb jste skončil těsně za Milošem Zemanem, přemýšlel jste v tu chvíli jak získat na svoji stranu voliče, kteří do té doby volili jednoho z kandidátů, kromě Vás a pana Zemana?

Někteří neúspěšní kandidáti z prvního kola se jasně vyjádřili, koho budou podporovat, Fischer nebo Franz, že budou podporovat Zemana, což bylo zajímavé, komunisti bez tak volili Zemana, já jsem popravdě řečeno, byl by zázrak, když bych byl zvolený, páč jsem byl člen vlády, která byla na vrcholu své nepopularity, než jsem vstoupil do volebního boje, ale padla, rozumíte, takže chyb bylo dost a vláda, která je aktivní v hospodářské krizi a je jedno jestli je levicová nebo pravicová, dopadne to vždycky tak. Vše mi tak padalo na hlavu, výsledek mě dokonce překvapil, jak pozitivní pro mě je.

Zúčastnil byste se další prezidentské volby?

Kdybych byl mladší, tak ano. V tuto chvíli, když se nestane něco nepředvídatelného, tak to bude za 4 roky, a to už ne, to už jsem starý.

Jaké hodnotíte pravomoci prezidenta, které prezident v ČR má?

Spor mezi Havlem a Klausem ovlivnil tvorbu Ústavy, tak že postavení prezidenta bylo špatně nastavené. Byť to vyhrál teď Zeman, prezidentovi někdy chybí některý pravomoci, rakouská ústava je v tomto rozumnější. Ne mnoho, pravomoci by měly být přesněji vymezené. Nejsem si jist, jestli by neměl mít právo rozpustit sněmovnu a nejsem si jist, jestli by neměl mít právo jednotlivého ministra aspoň zdržet. Ústava se nesmí tvořit dle zkušeností jednoho nebo druhého prezidenta. U každého je možné selhání, ale nutno se inspirovat evropskými ústavami. Například rakouská, portugalská, inspirovat se prezidenty evropských parlamentních republik.

Kandidát Karel Schwarzenberg ochotně odpovídal na otázky, které mu jistě byly pokládány několikrát. Pro účely diplomové práce odpovídal trpělivě a upřímně. Sám ale několikrát prohlásil, že jsou témata, ke kterým se nemůže vyjádřit, protože jim nerozumí a že má na řešení těchto věcí lidi. Domnívám se, že kandidáti na prezidenta by měli být podobně seznámeni s problematikou a být schopni ji řešit a navrhopvat změny.

Posledním kandidátem na prezidenta ČR v pořadí, avšak ve výsledku prvním historicky přímo zvoleným prezidentem v České republice byl zvolený kandidát Ing. Miloš Zeman, CSc. (69). Miloš Zeman se po roce 1990 věnoval především prognostice a poté byl zvolen poslancem Federálního shromáždění, kde působil jako předseda rozpočtového výboru. V roce 1993 se stal Zeman předsedou strany ČSSD a ve funkci setrval do roku 2001. V roce 1996 byl zvolený do Poslanecké sněmovny a vykonával funkci předsedy Poslanecké sněmovny. Od roku 1998 byl Zeman předsedou vlády České republiky a ve funkci působil do roku 2002. Miloš Zeman se o funkci prezidenta České republiky ucházel již v roce 2003, v nepřímých prezidentských volbách. Zvítězil tehdy Václav Klaus, kterého podpořili i někteří zástupci ČSSD, od kterých se čekalo, že přirozeně podpoří Zemana.

Přestože po neúspěšné kandidatuře zůstal Zeman členem ČSSD, z politického života se na čas stáhl do ústraní. V roce 2009 Zeman založil Stranu práv občanů ZEMANOVCI a stal se jejím čestným předsedou, na což krátce na tuto funkci rezignoval, protože strana ve volbách do Poslanecké sněmovny nezískala potřebných 5%, aby se aktivně mohla podílet na politickém poli působnosti. Miloši Zemanovi se podařilo nasbírat potřebných 50 000 podpisů občanů pod kandidátní petici a 26. 6. 2012 oznámil svoji kandidaturu na přímo zvoleného prezidenta České republiky.⁵⁸

⁵⁸ Ing. Miloš Zeman, CSc. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (SPOZ)* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/milos_zeman_spoz/

7 Analýza průběhu voleb

Z časového hlediska lze proces přímé volby prezidenta shrnout do období od 8. února 2012 do 8. března 2013. V únoru 2012 byl zákon o přímé volbě prezidenta podepsaný, 1. října vyhlásil předseda Senátu Milan Štěch (ČSSD) první kolo voleb a stanovil nejbližší možný termín právě 11. a 12. ledna 2013. Učinil v den nabití účinnosti zákona a vysvětlil lednový termín s argumentem, že případné druhé kolo volby by mohlo časově zasáhnout do jarních prázdnin, což by mohlo v důsledku ovlivnit výsledek voleb. Do 6. listopadu 2013 bylo možné zaregistrovat kandidáta do přímých prezidentských voleb. Zaregistrovaní byli kandidáti navrženi politickými stranami a kandidáti, kteří sbírali podpisy, byli kontrolováni Ministerstvem vnitra. První i druhé kolo voleb se uskutečnilo v řádném termínu a 8. 3. 2013 proběhla slavnostní inaugurace prezidenta České republiky.

První historická přímá volba prezidenta v České republice na sebe vztáhla pozornost v takovém rozsahu, že byly prováděny veřejné výzvy, různé výzkumy volebních preferencí i mediální ankety. Předvolební průzkumy se také dělaly v závislosti na sociálních skupinách, mezi studenty, mezi podnikateli a pro ty, kteří do poslední chvíle váhali komu dát hlas, pro ty byl na internetu připravený online dotazník s několika otázkami, které obsahovaly více možností a podle názorů, se kterými se člověk ztotožňoval. Ve finále vyšel výsledek, pro koho bychom ve volbách měli hlasovat.

Velkou roli v případě rozhodování nerozhodných voličů hrála média, to rezolutně tvrdí politoložka Vladimíra Dvořáková. Neetické byly také emoční útoky na jednotlivé kandidáty, vůči nimž byla nastolována taková témata, na která kandidáti neměli připravené odpovědi. Politolog Jiří Pehe se vyjádřil, že v prezidentských debatách, které byly odvysílány v televizi, využíval Miloš Zeman traumatické otázky české společnosti. Otázky tohoto rázu, konkrétně v případě Benešových dekretů směřovaly na Karla Schwarzenberga, a přestože se dalo předpokládat, že budou tyto citlivé otázky položeny, Schwarzenberg nebyl schopný logicky odpovědět a naopak se vyjádřil nevhodně, což mnohé voliče s vlasteneckým cítěním dovedlo k přehodnocení názoru a přesvědčení koho volit.⁵⁹

⁵⁹ První přímé prezidentské volby poznamenaly emocionální kampaně. [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.euroactiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ceske-prezidentske-volby-poznamenaly-emocionalni-kampane-010588>

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání zaznamenala mimořádnost přímé prezidentské volby v České republice. Od druhé poloviny roku 2012 probíhal monitoring pro období před a během průběhu voleb. Rada vykonávala jakousi kontrolní funkci. Radě byla nápomocna masmediální teorie, která může sloužit jako návod pro další analytické vyhodnocování.⁶⁰

V přípravné fázi monitoringu Rada přizvala ke kooperaci agenturu, která se specializuje na mediální analýzu. Spolupráce Rady byla navázána s agenturou Media Tenor, spol. s r. o., která se zavázala ke zpracování kvantitativně-kvalitativní analýzy prezentace kandidátů na prezidenta ČR v rozhlasovém a televizním vysílání v době od 7. listopadu 2012 do 26. ledna 2013.⁶¹

Analýza Media Tenor byla zpracována pro rozhlas i pro televizi, jako celek. Byly analyzovány pořady zpravodajské, publicistické, diskusní typu interview a velké diskusní debaty. Do analýzy zpravodajských pořadů byly zařazeny programy:

Tabulka 3- Analýza zpravodajských programů

Česká televize	Události; Události, komentáře; 168 hodin
TV Nova	Televizní noviny
Prima family	Zprávy TV Prima
Český rozhlas	Hledá se prezident; Reportáže kandidátů; Předvolební glosář, Volební vysvětlovna
Frekvence 1	Zprávy
Rádio Impuls	Zprávy

Zdroj: Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Zpracování: Vlastní

Z přehledu je zřejmé, že nejvíce o kandidátech na prezidenta ČR informovala Česká televize. Z informací zpracovaných agenturou Media Tenor vyplynulo, že nejčastěji byl v listopadu a v prosinci dotazovaný prezidentský kandidát Jan Fischer.

⁶⁰ Analýza prezidentské volby [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z:

http://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/2013_analyza_prezidentske_volby.pdf

⁶¹ Analýza prezidentské volby [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z:

http://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/2013_analyza_prezidentske_volby.pdf

Nejméně dotazovanou podle analýzy Media Tenor byla kandidátka Jana Bobošíková. Nízký počet výpovědí je v případě Bobošíkové vztažen k původnímu vyřazení Bobošíkové Nejvyšším správním soudem. Zprávy rádia Impuls podle výsledků Media Tenor negativně informovali o Janě Bobošíkové a o Janu Fischerovi. Nejvíce kandidátům škodily informace o klesajících preferencích, které mohly mít vliv na rozhodování voličů.

V závěru se hodnotí, že kandidátům byla poskytnuta srovnatelná možnost mediálně se zviditelnit a voliči si mohli vytvořit představu o každém kandidátovi během první i druhé prezidentské volby.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání byla seznámena s oficiální zprávou analýzy mediální prezentace kandidátů na prezidenta ČR. Rada zahájila správní řízení z moci úřední s provozovateli, z důvodného podezření, že nebylo zajištěno, aby se ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech dbalo na vyváženost a objektivnost, aby nebyl jeden kandidát zvýhodňován oproti jinému kandidátovi.⁶²

Stížnost byla adresována televizi Prima, která před prvním kolem voleb odvysílala pořad Prezidentský duel 2013, v němž veřejně vystoupil Miloš Zeman a Jan Fischer, debaty s dalšími kandidáty nebyly uskutečněny.

Vysvětlovat musela i televize Nova, která v reportáži Televizních novin připojila kandidátovi Karlu Schwarzenbergovi přízvisko kníže.

Hodnoceny byly různé aspekty, které mediálně s přímou volbou prezidenta České republiky souvisely. Hodnoceny byly vlastní výroky, procento prostoru, které kandidát ve vysílání dostal. Kontrolována byla objektivita moderátorů během předvolebních debat, diskusních pořadů, aby nepokládaly konfrontující a nerovné otázky.

Mediálním diskusím předcházela předvolební průzkum, který zpracovala společnost MEDIAN s. r. o. Průzkum se zaměřil na podporu kandidátů přímé prezidentské volby. Hlavní informací reprezentativního výzkumu měl být model prvního kola přímých prezidentských voleb a výstupem výzkumu byl odhad výsledků prvního kola voleb. Výsledky vzešlé z průzkumu společnosti MEDIAN a obsahují statistické odchylky, především z toho důvodu, že se zkoumaly preference jedenácti kandidátů. Tedy i těch dvou, kteří se voleb nakonec neúčastnili.

⁶² Analýza prezidentské volby [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z:

http://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/2013_analyza_prezidentske_volby.pdf

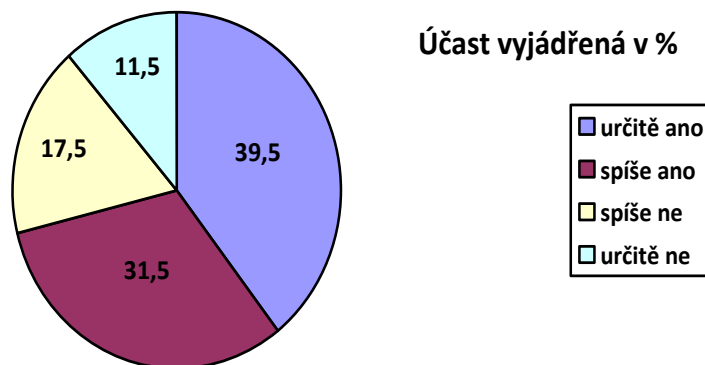
Tabulka 4 - Základní informace o výzkumu společnosti MEDIAN s. r. o.

Velikost vzorku	1165 respondentů ve věku od 18 let a více
Období dotazování	17. listopadu 2012 – 16. prosince 2012
Metoda sběru dat	Osobní dotazování vyškolenými tazateli
Výběr respondentů	Stratifikovaný náhodný adresní výběr
Reprezentativita	Reprezentativní vzorek populace ČR 18+ podle: kraje, věku, pohlaví, vzdělání a další ukazatelů
Realizátor výzkumu	Společnost MEDIAN s. r. o., bez zadavatele, vlastní iniciativa

Zdroj: Společnost MEDIAN s. r. o.

Zpracování: Vlastní

Graf 1 - Předpokládaná volební účast společnosti MEDIAN s. r. o. - I. kolo prezidentských voleb

Zdroj: MEDIAN s. r. o.

Zpracování: Vlastní

Graf vyjadřuje odpovědi na otázku, která byla pokládána respondentům ve znění: „Pokud by se přímá volba prezidenta konala v příštím týdnu, šel/šla byste volit?“ Průzkum předpokládal 71% účast voličů v prvním kole prezidentských voleb. Reálná účast byla dle informací Českého statistického úřadu v prvním kole přímé volby prezidenta ČR 61,31 %.

7.1 Financování a transparentnost účtů oficiálních kandidátů

Financování prezidentských voleb upravuje směrnice Ministerstva financí ze dne 3. prosince 2012, č. j. MF 78 977/2012 / 12-124, o postupu obcí a krajů při financování volby prezidenta republiky. Ze zákona je každý oficiální kandidát povinen založit transparentní účet, do kterého může kdokoliv v případě zájmu nahlídnout.

Činnost, kterou vykonávají volební orgány, spadá pod výkon státní správy a hradí se ze státního rozpočtu. Finanční prostředky, které jsou potřebné k přípravě a ke konání voleb jsou k dispozici v kapitole státního rozpočtu, který se nazývá Všeobecná pokladní správa. Z této instituce jsou finanční částky poskytovány krajským úřadům a Magistrátu hl. m. Prahy prostřednictvím Ministerstva financí po schválení Ministerstvem vnitra.

Tabulka 5 - Transparentní účty oficiálních kandidátů a finanční rozvaha kampaní.

Jméno kandidáta	Transparentní účet	Plán útraty	Výdaje z účtu
Zeman Miloš	2390200073 / 0800	15 000 000 CZK	22 719 749,68 CZK
Schwarzenberg K.	2840392309 / 0800	25 000 000 CZK	36 359 550,45 CZK
Fischer Jan	22200011 / 5500	20-30 milionů CZK	12 690 298,48 CZK
Diensbier Jiří	2100280379 / 2010	15 000 000 CZK	10 066 200,48 CZK
Franz Vladimír	2700325876 / 2010	400 000 CZK	433 754,86 CZK
Roithová Zuzana	účet nezveřejněn	2 000 000 CZK	672 734,10 CZK
Fischerová Táňa	2000325648 / 2010	Co nejméně CZK	125 057, 55 CZK
Sobotka Přemysl	2841159349 / 0800	15 000 000 CZK	16 675 662,30 CZK
Bobošíková Jana	účet nezveřejněn	2 000 000 CZK	40 255,00 CZK

Zdroj: Transparentní prezidentské volby 2013

Zpracování: Vlastní

Přestože je založení transparentního účtu zákonnou povinností, v případě dvou kandidátek na post prezidenta České republiky Zuzany Roithové a Jany Bobošíkové, tomu tak nebylo. Roithová nezveřejnila číslo účtu, pohyby na jejím kandidátském účtu však dohátelné jsou. Jana Bobošíková odmítla zveřejnit číslo účtu a neučinila svůj kandidátský účet transparentním.

7.2 Stížnosti u Ústavního soudu

V přímých prezidentských volbách 2013 rozhodoval i Ústavní soud. Kandidát na prezidenta ČR Petr Cibulka podal stížnost k Ústavnímu soudu, kvůli vyřazení z prezidentských voleb. Dožadoval se znovu zařazení do procesu přímé volby a zároveň navrhl odložení prezidentských voleb do doby, než dojde k legislativní úpravě zákona, který není v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Petr Cibulka si na zákonné nedostatky stěžoval u NSS, ten jeho stížnost zamítl. Způsob navrhování kandidáta na přímo zvoleného prezidenta České republiky by měl být jednotný. Ne, že někdo musí shánět 50 000 podpisů na ulici a někdo má výhodu, že ho navrhnou kolegové.⁶³

Stížnost kvůli prezidentským volbám k Ústavnímu soudu podal také senátor Tomio Okamura. Ten se dožadoval odložení termínu konání prezidentských voleb, zrušení části ústavy a prováděcího zákona k přímé volbě. Zároveň žádá o možnost vrácení se do procesu volby jako oficiální kandidát.⁶⁴

Okamura na svém oficiálním blogu zveřejnil znění oficiální stížnosti k Ústavnímu soudu, ve kterém poukazoval na porušení ústavních práv v následujících bodech:

- 1) Čl. 1 Listiny základních práv a svobod – rovnost lidí
- 2) Čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod – zákaz diskriminace
- 3) Čl. 21 odst. 1, 4 Listiny základních práv a svobod - právo podílet se na veřejných věcech a právo na přístup k veřejným věcem
- 4) Čl. 22 Listiny základních práv a svobod - porušení svobodné soutěže politických sil
- 5) Čl. 9 odst. 2 Ústavy č. 1/1993 Sb. – nepřípustnost změn podstatných náležitostí demokratického právního řádu
- 6) Čl. 18 Listiny základních práv a svobod – porušení petičního práva

⁶³ Cibulka si kvůli vyřazení z prezidentské volby stěžuje u ÚS [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/288953-cibulka-si-kvuli-vyrazeni-z-prezidentske-volby-stezuje-u-ustavniho-soudu.html>

⁶⁴ Cibulka si kvůli vyřazení z prezidentské volby stěžuje u ÚS [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/288953-cibulka-si-kvuli-vyrazeni-z-prezidentske-volby-stezuje-u-ustavniho-soudu.html>

- 7) Čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod - Porušení práva na spravedlivý proces
- 8) Čl. 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod - Právo svobody projevu
- 9) Čl. 1 dodatkového protokolu č. 12 Úmluvy- všeobecný zákaz diskriminace

Znění oficiální stížnosti: „ *Toto je ústavní stížnost kandidáta na funkci prezidenta ČR, stěžovatele Tomia Okamury, jehož kandidátní listina nebyla na základě rozhodnutí Ministerstva vnitra, potvrzeného Nejvyšším správním soudem, přijata k zařazení do volby na prezidenta republiky. Podanou ústavní stížností namítá stěžovatel porušení svých ústavních práv.*“⁶⁵

Okamura namítá, že implementace všech zákonných ustanovení a následná realizace vykazuje znaky úspěchanosti a vnáší pochybnosti o legislativní správnosti. Dále si stěžuje na zákonnou úpravu platnosti a účinnosti, která se týká Ústavního zákona č. 71/2012 a argumentuje, že některé lhůty jsou příliš krátké, zvláště pro nezáhodněné kandidáty.

V Ústavní stížnosti se objevuje obvinění, že zákon popírá demokratické principy, že není dostatečně provázaný zákon č. 71/2012 Sb., s ochranou osobních údajů, že chybí spojitost zákona č. 71/2012 Sb. s petičním právem nebo že je prováděcí zákon č. 275/2012 Sb., protiústavní.

Ústavní soud zamítl Okamurovu stížnost, zároveň odmítl i návrhy na změny, které stížnost obsahovala. Ústavní soud rozhodl, že jsou stanovené lhůty dostatečné, jak lhůta pro sběr podpisů, tak pro odvolání. Podle ÚS je stanovených 50 000 podpisů adekvátní počet. O zvýhodnění kandidátů, které navrhla politická strana, poslanci nebo senátoři nemůže být řeč z toho důvodu, že jsou zmocněni k návrhu kandidáta, protože disponují mandátem od voličů. Jediné co Ústavní soud vzal v potaz, je fakt, že je třeba upravit zákon tak, aby byl podpis, který podporuje kandidáta úředně ověřený.

⁶⁵ Moje ústavní stížnost- plné znění [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z: <http://okamura.blog.idnes.cz/c/312997/Moje-ustavni-stiznost-plne-zneni.html>

7.3 První kolo prezidentských voleb

První kolo přímé volby prezidenta v České republice se konalo 11.1 2013 a 12. 1. 2013. Každému kandidátovi bylo losováním přiřazeno číslo od 1 do 9, kterým byl označený hlasovací lístek. Nejméně hlasů získala Jana Bobošíková, která se získanými 123 171 hlasy dosáhla z celkového počtu odevzdaných hlasů pouhá 2,39 %. Přemysl Sobotka skončil v pořadí osmý, velmi těsně za Bobošíkovou s počtem 126 846 hlasů, což dalo dohromady 2,46 %. Sedmou z celkového počtu kandidátů se stala Taťána Fischerová, která získala 166 211 hlasů, které představovaly 3,23 %. Šesté místo náleží Zuzaně Roithové, které se podařilo obdržet 255 045 hlasů, což bylo procentuelně vyjádřeno na 4,95 %. V pořadí pátý s výsledkem 6,84 % dopadl kandidát Vladimír Franz, který získal 351 916 hlasů. Na pomyslném bramborovém čtvrtém místě v pořadí skončil kandidát Jiří Diensbier, který získal 16,12 % všech hlasů, což představuje 829 297 hlasů. Přes mnohé předvolební prognózy, na třetím místě skončil svůj prezidentský boj kandidát Jan Fischer, který získal 16,35 % odevzdaných hlasů. Těchto 16,35 % znamenalo získaných 841 437 hlasů. Druhé místo náleželo Karlu Schwarzenbergovi, kterému se podařilo získat 23,40 % Všech hlasů, přesně vyjádřeno počtem 1 204 195 hlasů. S minimálním rozdílem obsadil první pozici kandidát na prezidenta České republiky Miloš Zeman, který procentuelně získal 24,21 % hlasů. V přesném počtu voličů Zemana podpořilo 1 245 848 občanů.⁶⁶

⁶⁶ Volba prezidenta republiky [online]. [Cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/prez2013/pe?xjazyk=CZ>

Tabulka 6 - I. kolo přímých prezidentských voleb 2013

Jméno kandidáta	Platné hlasy	%
Roithová Zuzana	255 045	4,95
Fischer Jan	841 437	16,35
Bobošíková Jana	123 171	2,39
Fischerová Tat'ána	166 211	3,23
Sobotka Přemysl	126 846	2,46
Zeman Miloš	1 245 848	24,21
Franz Vladimír	351 916	6,84
Diensbier Jiří	829 297	16,12
Schwarzenberg Karel	1 204 195	23,40

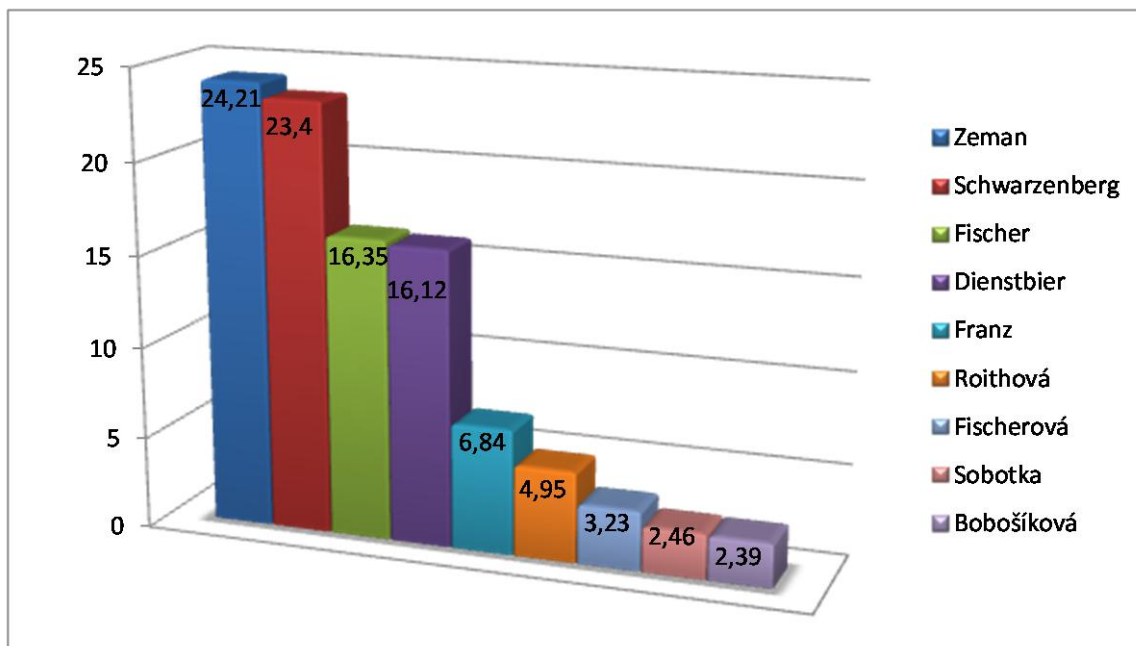
Zdroj: Český statistický úřad

Zpracování: Vlastní

Z prvního kola nevyšel kandidát, který by získal absolutní podporu většiny obyvatel ČR. Nejúspěšnějšími z prvního kola prezidentských voleb byli Zeman a Schwarzenberg. Rozdíl mezi získanými hlasy představoval pouhých 41 653 hlasů a tak se vyhlásilo druhé kolo prezidentských voleb, do něhož postoupili právě dva kandidáti s nejvyšším počtem získaných hlasů. Účast v prvním kole prezidentských voleb dosáhla 61,31 %. Termín druhého kola voleb byl stanovený hned za čtrnáct dní na 25. ledna 2013 a 26. ledna 2013.

Zklamání a překvapivě nízkou podporu v prvním kole utrpěl kandidát Jan Fischer. Na grafu je vidět znatelný rozdíl mezi čtvrtou a pátou pozicí. Naopak těsné výsledky lze shledat mezi třetím a čtvrtým místem a mezi pozicemi druhého a prvního místa. Podpora posledních čtyř pozic se zdá být zanedbatelná. Na ose Y je znázorněn počet hlasů v procentech a na ose X jsou seřazeni kandidáti na prezidenta podle % úspěšnosti.

Graf 2- Výsledky I. kola přímých prezidentských voleb

Zdroj: Český statistický úřad

Zpracování: Vlastní

Podle průzkumu společnosti MEDIAN s. r. o., která vytvořila předvolební model předpokládaných výsledků, mělo druhé místo patřit kandidátovi Janu Fischerovi. Podle předvolebních preferencí měla být první a druhá pozice srovnatelná s podporou 26 % hlasů voličů. I v dalších předvolebních průzkumech se zdál být Fischer neohroženým kandidátem. Fischer se před prvním kolem voleb vyjádřil, že ho výsledky předvolebních prognóz těší, zároveň dodal, že pokud se úspěch nepotvrdí, je zbytečné takové výzkumy dělat. Po prvním kole prezidentských voleb se o Fischerovi hovořilo jako o jednoznačně nejvíce poraženém kandidátovi. Průzkum dále uvádí, že na třetí pozici měl skončit kandidát Schwarzenberg s podporou pouhých 9,5 %. Zajímavé je, že předvolební průzkum společnosti MEDIAN s. r. o. počítal s kandidáty, kteří nebyli připuštěni k prezidentským volbám. V době provádění průzkumu rozhodovalo Ministerstvo vnitra a NSS o zařazení Okamury a Dlouhého mezi oficiální kandidáty. Podle průzkumu by ve volbách skončili vyloučení kandidáti s výsledkem 5,5 % Tomio Okamura a 4,5 % Vladimír Dlouhý.

Úspěch v prvním kole prezidentských voleb oproti prognózám zaznamenal kandidát Karel Schwarzenberg.

Tabulka 7- Nárůst počtu voličů Karla Schwarzenberga v 1. a 2. kole prezidentských voleb v krajích

Přehled krajů v ČR	Počet hlasů v 1. Kole	Počet hlasů v 2. Kole
Hlavní město Praha	261 380	389 250
Středočeský kraj	167 813	298 726
Jihočeský kraj	79 403	148 167
Plzeňský kraj	64 670	121 150
Karlovarský kraj	25 329	52 840
Ústecký kraj	61 036	126 320
Liberecký kraj	50 008	99 007
Královéhradecký kraj	67 619	133 919
Pardubický kraj	53 985	109 497
Kraj Vysočina	47 722	98 013
Jihomoravský kraj	129 965	246 341
Olomoucký kraj	53 085	112 060
Zlínský kraj	56 055	119 818
Moravskoslezský kraj	83 107	179 592

Zdroj: Novinky. cz

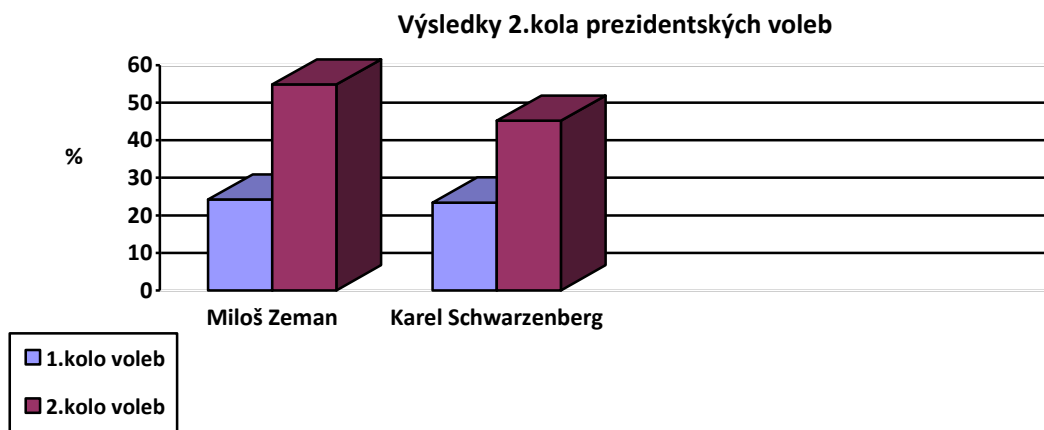
Zpracování: Vlastní

Politolog Miroslav Mareš tvrdí, že Schwarzenbergova kampaň měla sílu před prvním kolem voleb především v hlavním městě. Před druhým kolem voleb si získali sympatie voliči v ostatních krajích České republiky.

7.4 Druhé kolo prezidentských voleb

Druhé kolo prezidentských voleb zaznamenalo nižší účast voličů. K volebním urnám přišlo 59,11 % obyvatel ČR, což podle Českého statistického úřadu odpovídá 8 400 000 voličů. Neúspěšní kandidáti z prvního kola byli dotazováni, koho právě oni budou volit, což mohlo ovlivnit původní voliče neúspěšných kandidátů v rozhodování se, komu dají svůj hlas v druhém kole. Z prvního kola postoupil jako nejúspěšnější kandidát Miloš Zeman, který v prvním kole získal 24,21 % a z grafu lze vyčíst, že si v druhém kole ve výsledku polepšil a získal úctyhodných 54,80 % hlasů. Těsně za ním zůstal prezidentský kandidát Karel Schwarzenberg, který si z druhého místa v prvním kole voleb odnesl 23,40 % a v druhém kole prezidentských voleb skončil za vítězem s počtem 45,19 % platných hlasů.

Graf 3 - Výsledky II. kola přímých prezidentských voleb v porovnání s výsledky s I. kolem

Zdroj: Český statistický úřad

Zpracování: Vlastní

8 Závěr

Přínos DP na téma Přímá volba prezidenta v právní úpravě a praxi ČR by mohl být v komplexním zdokumentování právní legislativy spojené s přímou volbou prezidenta v České republice a v upozornění na legislativní nedostatky, které přímou volbu prezidenta v ČR provázely. Zlepšení problematiky by mohlo spočívat v navržení úprav, které by průběh příštích prezidentských voleb usnadnil. Práce může pomoci ve zvýšení právního vědomí problematiky přímé volby prezidenta mezi aktivními voliči.

Pro příští přímou volbu prezidenta by podle mého názoru měla být stanovena nižší hranice podpisů občanů pod petice. Není nutné nastavit hranici na pouhých 6 000 podpisů jako je to Rakousku. Hranice by se mohla snížit v poměru k počtu obyvatel, například na 30 000 podpisů.

Pro průběh prezidentských voleb, které by se měly konat v roce 2018, navrhuji legislativní úpravu ve způsobu zaznamenávání podpisů občanů. Způsob porovnávání dvou vzorků petičních archů, jakým v loňském roce pracovalo Ministerstvo vnitra, se zdá být nedostačující a zkreslující. Doporučuji zřízení orgánu, který bude odpovědný za pravost podpisů. Samozřejmostí by bylo úřední ověření podpisů občanů, aby nemohl být žádný z kandidátů nařčen z pochybného získání podpisů pod svoji petici.

Měly by být nastavené rovné podmínky v navrhování kandidátů, a proto se domnívám, že by všichni kandidáti měli sbírat podpisy. Zvýhodnění v podobě navržení kandidáta politickou stranou nekoresponduje se znakem přímé demokracie. Navíc kandidáta, který nemusí sbírat podpisy občanů pod petice, smí navrhnout pouze parlamentní politická strana. Může se zdát, že jde o jakýsi nepovedený model přímé volby prezidenta, protože v případě, že je kandidát navržený politickou stranou, není neustranný a občané nepotvrzují zájem, že chtějí, aby takto navržený kandidát bojoval o post prezidenta v přímých volbách. Problém spatřuji i v případě, když by z jedné politické strany chtělo kandidovat více lidí. Jakého kandidáta by poté strana navrhla? Druhý kandidát by automaticky musel sbírat podpisy?

Argument Ústavního soudu, který tvrdí, že politická strana, poslanci či senátoři již získali oprávnění navrhnout kandidáta tím, že je občané zvolili ve volbách, není podle mého názoru uspokojující. Občané nezvolili poslance, senátory ani politické strany k tomu, aby za ně navrhovali kandidáty do přímé prezidentské volby.

Do příštích prezidentských voleb by se měla zvážit skutečnost, jaké pravomoci prezident má, ačkoliv je volen přímo, bude hlavou parlamentní republiky. Zde spatřuji mírnou kolizi. Pokud je prezident volený přímo, měl by získat širší pole působnosti a ne se neustále zpovídat Parlamentu.

Ze všech kandidátů, ze kterých měli možnost občané České republiky vybírat, nebylo jednoduché vybrat toho, který by jednoznačně reprezentoval český lid. Ačkoliv jsem já osobně nevolila současného prezidenta Zemana, domnívám se, že svoji funkci prozatím plní v takovém rozsahu, v jakém slíbil. Do budoucna by se mělo specifikovat, jakými schopnostmi by měl kandidát navržený na prezidenta republiky disponovat, a aby byl vysokoškolsky vzdělaný. Není možné, aby republiku reprezentoval kdokoliv, komu se podaří sehnat podpisy a shodou náhod získá podporu voličů.

9 Seznam použitých zdrojů

GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*, 5.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 516 s. ISBN: 978-80-423-7

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vyd., 2002. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. 782 s. ISBN 80-864-7320-1

KOUDELKA, Z. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011. 224 s. ISBN 978-80-87212-95-0

PAVLÍČEK, V.; HŘEBEJK, J. *Ústava a ústavní řád České republiky*. Komentář, 1. díl – Ústavní systém. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-110-3

ŠIMÍČEK, V. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 236s. ISBN 978-80-210-4520-0

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 71/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky

Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky

Vyhláška č. 294/2012 Sb., o provedení ustanovení zákona o volbě prezidenta republiky

Vyhláška č. 452/2013 Sb., kterou se mění provádějící volební zákony

Zákon Slovenské republiky č. 244/1998 Zb.

Zákon Slovenské republiky č. 9/1999 Zb.

Zákon Slovenské republiky č. 46/1999 Zb.

Cesta k přímé volbě prezidenta na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z:

<http://cpssu.org/view.php?cisloclanku=2004032001>

Generál Karel Randák *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/karel_randak/

Ing. Jana Bobošíková *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jana_bobosikova_suverenita/

Ing. Jan Fischer, CSc. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jan_fischer/

Ing. Miloš Zeman, CSc. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (SPOZ)* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/milos_zeman_spoz/

JUDr. Ing. Jiří Karas *Kandidát na prezidenta České republiky 2013(KDU-ČSL)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jiri_karas_kducls/

JUDr. Klára Samková *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013 (členka TOP 09)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/klara_samkova_top09/

JUDr. Syllová J. CSc., Ing. Němec J.: *Přímá volba prezidenta v ústavách států EU*. Dostupné v pdf z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=27723>

Kandidáti na prezidenta České republiky 2013: *Volba prezidenta ČR* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/kandidati_na_prezidenta_ceske_republiky/

Karel Schwarzenberg *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (TOP 09)* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/karel_schwarzenberg_top09/

Ladislav Jakl *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (s podporou strany Svobodných)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/ladislav_jakl/

Mgr. Jiří Dientsbier *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jiri_dienstbier_cssd/

MUDr. Přemysl Sobotka *Kandidát na prezidenta České republiky 2013 (ODS)* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/premysl_sobotka_ods/

MUDr. Zuzana Roithová, MBA *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/zuzana_roithova_kducls/

Petr Cibulka *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/petr_cibulka/

Prof. Jan Švejnar, M.A., PhD. *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/jan_svejnar/

Prof. JUDr. Vladimír Franz *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/vladimir_franz

První přímé prezidentské volby poznamenaly emocionální kampaně. [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.euroactiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ceske-prezidentske-volby-poznamenaly-emocionalni-kampane-010588>

Sněmovní tisk 1109/0. [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1109&CT1=0>

Sporný vzorec sepsal odbor Václava Henycha [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z:

<http://zpravy.ihned.cz/c1-58968410-sporny-vzorec-sepsal-odbor-vaclava-henycha>

Táňa Fischerová *Kandidátka na prezidentku České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/tana_fischerova/

Tomáš Vandas *Kandidát na prezidenta České republiky 2013* [online]. [cit. 2014-02-26].

Dostupné z: http://www.volba-prezidenta.cz/tomas_vandas_dsss

Ústava České republiky: č.1/1993 Sb. - Konsolidované znění. [online]. [cit. 2013-11-17].

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Ústava České republiky. [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Volba prezidenta republiky [online]. [Cit. 2014-03-08]. Dostupné z:

<http://volby.cz/pls/prez2013/pe?xjazyk=CZ>

Wikipedia – *Seznam Evropských států* [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_evropsk%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF